

Національний університет “Острозька академія”

Факультет романо-германських мов

Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: «Лінгвістичний аналіз текстів промов президента Сполучених
Штатів Америки Джозефа Байдена (щодо війни в Україні)»

Виконала: студентка VI курсу, групи МА - 2

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

Яковчук Ліана Тимофіївна

Керівник д.політ.н., професор Худолій А.О

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Роботу розглянуто і допущено до захисту
на засіданні кафедри англійської філології
протокол №____ від “__” _____ 2022 р.
Зав.кафедри _____ Анатолій ХУДОЛІЙ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1 Підходи до тлумачення та класифікацій політичного дискурсу	7
1.2 Політична промова як компонент політичного дискурсу	26
1.3 Функціональна спрямованість політичних промов	37
2.1. Лінгвальні засоби політичного дискурсу	41
2.2 Синтаксичні особливості політичного мовлення	49
2.3 Риторичні особливості політичних промов на тему війни	58
РОЗДІЛ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ ДЖОЗЕФА БАЙДЕНА	62
3.1. Синтаксичні особливості промов Джозефа Байдена	62
3.2. Метафори	67
3.3. Фразеологізми.....	71
3.4. Гіперболи.....	74
3.5. Порівняльна характеристика словосполучень та лексем у промовах Джо Байдена.....	77
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність дослідженої теми. Війна в Україні 2022 року вплинула на ситуацію по всій світовій політичній арені. Будучи центром уваги світових лідерів, Україна неодноразово отримувала їхні звернення. Актуальність дослідженої теми полягає у аналізі текстів промов Джо Байдена щодо ескалації збройного конфлікту в Україні. Війна - це надзвичайно складна тема для обговорення, будь-які голослівні вислови можуть трактуватися неоднозначно, тому для уникнення конфліктів не тільки з Україною, а й з іншими державами Байден використовує мовний код.

Метою дослідження є аналіз особливостей політичних промов на матеріалі виступів Дж. Байдена.

Поставлена мета дозволяє виділити низку конкретних **завдань**:

- проаналізувати підходи до тлумачення та класифікацій політичного дискурсу;
- виокремити функціональну спрямованість політичних промов;
- з'ясувати та класифікувати типи художніх засобів використаних у промовах;
- проаналізувати лінгвальні засоби політичного дискурсу щодо війни в Україні;
- виокремити та проаналізувати метафори, порівняння, фразеологізми та гіперболи у промовах;
- розглянути синтаксичні особливості та синонімічні ряди вживання лексичної одиниці «війна».

Об'єктом дослідження у цій роботі є політичні промови у період нападу Росії на Україну у 2022 році.

Предметом дослідження є мовні особливості політичних промов президента Джозефа Байдена щодо війни в Україні.

Під час здійснення дослідження було використано такі **методи дослідження** як:

1. Статичний метод для накопичення, обробки та аналізу мовних одиниць як-от метафори, порівняння, фразеологізми та гіперболи;
2. Описовий метод, а саме прийом внутрішньої інтерпретації для вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних і синтагматичних зв'язків;
3. Компонентний аналіз для встановлення семантичного обсягу досліджуваних одиниць;
4. Контекстуальний метод для дослідження мовних одиниць в складі мовленнєвого контексту у особливості лексеми «війна»;
5. Лінгволістичний аналіз вивчення авторських та загальних мовних та мовно-образних засобів тексту, які Джо Байден використовував у промовах;

Наукова новизна. Політичний дискурс завжди був у центрі уваги світових політиків, тому згодом став предметом дослідження лінгвістів та інших дослідників. Зокрема, Ю. Габермас, М. Фуко, Теун А. ван Дейк та О. В. Епштейн досліджували політичний дискурс та робили його детальний аналіз. Вагомий внесок у дослідження особливостей політичних промов зробили В. З. Дем'янков, О. Шейгал.

О. В. Подвойська та І. В. Самойлова висвітлили різні аспекти лексичних особливостей політичних дискурсів президентів та політичних фігур таких як Барака Обама, Ангели Меркель та Петра Порошенка. А.О. Худолій також здійснив великий внесок у дослідження публічних дискурсів та промов. У цьому руслі увага переважно приділялася таким аспектам, як промови Дональда Трампа під час президентської каденції, а також політичний дискурс у зовнішньополітичній діяльності президентів Америки. Одним з актуальних напрямків також є дослідження російсько-української війни у політичних зверненнях відомих політиків.

А. Березовенко здійснила дослідження цієї теми у українському дискурсі. Однак, незважаючи на розмаїття наукових праць, лінгвістичний аналіз промов президентів, а зокрема Джо Байдена, щодо військового вторгнення, ще не був об'єктом окремого комплексного дослідження.

Практичне та теоретичне значення. Публічний виступ є важливим кроком у роботі кожного політичного діяча. Успішний політик повинен володіти навичками грамотної побудови промов, а також використовувати знання у таких галузях як: лінгвістика, риторика, психологія, філософія тощо. Джозеф Байден є президентом однієї з провідних країн у сучасному світі. Він зумів завдяки своїм справам, але що не менш важливо промовам, стати лідером сильної країни світу. Актуальність дослідження полягає у тому, що як політичний дискурс, так і промова не можуть бути дослідженими докорінно, тому що кожен промовець як особистість володіє власною манерою мовлення, а також співвідношення часу, подій та політичної ситуації роблять їх унікальними, тому промови ніколи не будуть схожими одна на одну.

Стиль мови, яку використовує Джозеф Байден впливала на рішення багатьох американців, що вплинуло на світову історію державних відносин. І зараз його публічні звернення, особливо щодо війни в Україні, відіграють значну роль у формуванні відносин з іншими державами. Тому, ми вважаємо доцільним дослідження стилістичних та лексичних засобів промов президента сполучених штатів Джозефа Байдена щодо військового вторгнення Росії. Результати даного дослідження будуть корисні для політичних діячів та критиків, а також для спічрайтерів та копірайтерів. Крім того матеріали такої наукової праці можуть слугувати методикою для викладання у вузах чи підґрунтям для подальших досліджень. Наукова праця теж буде корисна для викладачів політології, англійської мови та студентів відповідних факультетів, оскільки теоретичні підходи та

отримані результати міститимуть модель аналізу тексту на засоби мовлення та лексичні одиниці.

Апробація роботи. Робота була представлена на науково-практичній викладацько-студентській інтернет-конференції: «Гібридна й інформаційна війна у теоретичному та прикладному аспектах», що відбулася 24 листопада 2022 року та була опублікована у електронному журналі.

Структура наукової роботи складається зі вступу, трьох розділів, одинадцятьох підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 92 сторінки, з яких основна частина - 75. Список використаних джерел налічує 60 найменувань (7 сторінок).

У вступі зазначається актуальність обраної теми, а також визначається об'єкт та предмет дослідження. Вступ містить мету, та завдання та методи дослідження, які сприяють досягнення мети наукової праці. Також розкривається практичне та теоретичне значення, наукова новизна та структура магістерської роботи. Важливим елементом вступу є апробація наукової роботи, що відповідно є частиною вступу.

У першому розділі зазначені підходи щодо тлумачення та класифікації політичного дискурсу, визначено функціональну його спрямованість. **У другому розділі** дослідження сфокусоване на лінгвальних, синтаксичних та риторичних особливостях політичних промов. **У третьому розділі** проводиться дослідження та аналіз лінгвальних засобів та прийомів у політичних промовах Джозефа Байдена, зокрема це класифікація синтаксичних особливостей, метафор, фразеологізмів, гіпербол. Також здійснено порівняльну характеристику словосполучень. Підсумки роботи вказані у **висновках**. У **додатках** подано матеріали щодо дослідження лексем у промовах Джо Байдена.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Підходи до тлумачення та класифікацій політичного дискурсу

Поняття «дискурс» є неоднозначним і широко обговорюваним у сучасній лінгвістиці. Термін упровадив наприкінці ХХ століття американський лінгвіст З. Харріс у статті «Аналіз дискурсу: Зразок тексту», присвяченій аналізу мови реклами [1]. У 1980–1990-х роках збільшилась кількість досліджень дискурсу в різних наукових галузях (філософія, семіотика, соціальна психологія, теорія штучного інтелекту, літературознавство, теорія комунікації) та лінгвістичних напрямках (психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, прагмалінгвістика, етнолінгвістика, лінгвокультурологія, переклад).

Одну з перших спроб класифікувати дискурс здійснив засновник комунікативної філософії Ю. Габермас. Він виокремив п'ять різних видів дискурсу, що можуть бути використані відповідно до ситуацій:

- Дискурс, як засіб впливу ідеології, іншими словами комунікативна дія, що набуває форми дискурсу порізно (будь-які форми ідеологічного виправдання);
- нові форми дискурсу (це формула вільного семінарського дискурсу за Гумбольдтом; замість використання дискурсу як способу отримання інструкцій та інформації, відбувається навчальний процес за допомогою дискурсу)
- дискурс, як засіб комунікативної дії (зокрема, це може бути заздалегідь підготовлений диспут або ж це розмова, яка має за мету отримати інформацію та навчання);
- ще одним різновидом дискурсу є нормальний, який використовується при обґрунтуванні претензій на значення (як приклад, наукова дискусія);

- терапевтичний дискурс (психоаналітична розмова між лікарем і пацієнтом); [19]

Як «дискурс» так і «текст» ототожнилися. Це пояснювалося відсутністю слова у деяких європейських мовах. У франко-англійському середовищі «дискурс» замінювалося терміном «текст». Варто зазначити, що під текстом малося на увазі більше ніж певний продукт мовної діяльності, але також й будь-яке явище дійсності, що структуроване у певний спосіб та містить знакову природу, наприклад, дебати, мітинги [37].

З того часу термін «дискурс» у сучасній лінгвістиці широко використовується. У 1980-1990 рр. дискурс був досліджений чималою кількістю лінгвістів. Водночас сам термін одержує різноманітні тлумачення і визначення [29]. «Дискурс», якщо розглядати це поняття зі сторони сучасних методів – це складне комунікативне явище, що містить, окрім тексту, екстралінгвальні фактори: знання про думку, світ, установки та ціль адресата, що потрібні для розуміння тексту [29].

Суттєвою рисою дискурсу, що розуміється у широкому сенсі, є його співвідношення з певними учасниками процесу (тобто, мовець або ж слухач), а також з комунікативною ціллю мовця вплинути на слухача у той чи інший спосіб. Науковці врахували такі параметри дискурсу та виокремили такі його види як:

- педагогічний,
- військовий,
- політичний,
- критичний,
- науковий,
- юридичний тощо.

Зазначені вище дискурси підлягають вербалізації, вони актуалізуються у вигляді текстів [41].

Нікішина Т. класифікує політичний дискурс таким чином:

- мас-медійні тексти (ЗМІ: телебачення, радіо тощо);
- інституційні тексти (написані політиками / для політиків);
- офіційно-ділові тексти (для працівників державних органів);
- тексти пересічних громадян (звернення / листи, надіслані державним установам / політикам);
- «політична поезія», «політичні детективи», політичні мемуари;
- тексти наукової комунікації [39].

Джерела вивчення політичної мови – це політичний медіадискурс (включаючи пресу, радіо, телебачення) та безпосередньо політичний (інституційний) дискурс (у вигляді листівок, парламентських дебатів, виступів на мітингах, документів політичних партій та інше) у їх різноманітних перетинах та різновидах [27]. Одночасно існують тексти, які поєднують у собі властивості політичного дискурсу та характерні риси художнього, наукового чи побутового дискурсу.

Шейгал Є. у своїй монографії здійснює комплексний аналіз поняття «політичний дискурс» як об'єкт лінгвокультурологічного дослідження; визначає функції та характеристики політичного дискурсу, розкриває його основні концепти, виявляє принципи моделювання семіотичного простору політичного дискурсу, розробляє типологію знаків політичного дискурсу, аналізує його жанровий та інтенціональний аспекти [49]. Автор зводить існуючі лінгвістичні підходи до дослідження політичного дискурсу трьох основних типів:

- дескриптивний (риторичний аналіз лінгвістичної поведінки політиків),
- критичний (виявлення соціальної нерівності, яка виражена в дискурсі)
- когнітивний [49].

Поняття дискурсу трактується у монографії як «комунікаційна система, яка наділена реальним та потенційним (віртуальним) виміром» [48]. З позиції реального виміру, дискурс є поточною мовленнєвою діяльністю і текстами, що виникають в результаті такої діяльності, з позиції потенційного виміру – семіотичним простором, що включає:

- мовні та немовні знаки, орієнтовані обслуговування цієї сфери комунікації;
- тезаурус прецедентних текстових матеріалів;
- типові моделі мовної поведінки;
- систему жанрів політичного дискурсу та вербальних актів [49].

Політичний дискурс розглядають як інституційне спілкування, яке, на відміну від особистісно-орієнтованого, застосовує певні професійно-орієнтовані знаки, тобто має власну підмову (лексику, фразеологію та пареміологію) [38].

Політична промова – це не прерогатива чиновників чи професійних політиків; вона є ресурсом, відкритим для кожного члена мовної спільноти, пов'язаним зі специфічним застосуванням загальнонародної мови як засіб контролю та переконання, або, іншими словами, вона є мовою, що застосовується з маніпулятивною метою. До галузі політичної мови відносять і весь спектр проблемних питань, пов'язаних із боротьбою за чистоту мови та політичною коректністю [49].

Політичний дискурс є способом тлумачення суспільної реальності в основних політичних термінах (насамперед влади). Політичний дискурс є певним видом практичної мовної діяльності, який структурований відповідними текстами (концептами, поняттями) та обслуговує політичні процеси. Йому властивий:

- особливий словник (запас слів і виразів, які стосуються даної предметної області),

- смисловий зв'язок між окремими концептами політики, базовими абстракціями і метафорами,
- типові контексти слововживання,
- побудови суджень [61].

Значним статусом у політичному дискурсі наділена сама особистість політика та певні моменти поведінки. Політичний дискурс – це вираз цілого комплексу відносин між індивідумом та соціумом, який у такий спосіб впливає на створення у глядачів і слухачів картини світу. Політичний текст містить як екстралінгвістичну інформацію (картину світу), так і знакову інформацію (картину світу, представлену у вигляді номінації) [44].

Політичним дискурсом є світ політики. Він складається з ораторських виступів, присвячених політиці, офіційних текстів на політичну тематику, наприклад, постанови, закони, укази, наукові статті з політології, газетні та публіцистичні матеріали. Кожен із зазначених видів політичного дискурсу має свої цілі. Фахівці розмежовують інституційний політичний дискурс, у межах якого застосовуються лише тексти, що створили політики (у вигляді парламентських стенограм, політичних документів, публічних виступів, інтерв'ю лідерів політичних партій тощо), та політичний дискурс масмедійний (медійний), у межах якого застосовуються переважно тексти, які створили журналісти та які поширюються у пресі, на телебаченні, по радіо, в інтернеті [27].

Соціальна функція політичного дискурсу полягає у навіювання адресатам (громадянам соціуму) необхідності «політично-правильних» оцінок чи дій. Метою політичного дискурсу (як і будь-якого іншого навіювання) є викликання в адресатах певних намірів та установок, не опис, а переконання, мотивація цілком певних реакцій, зокрема дій [32].

У лінгвістичній літературі існує широке та вузьке розуміння політичного дискурсу. Наведемо висловлювання вчених, які дотримуються широкого визначення політичного дискурсу, під яким розуміється:

- дискурс у політичній сфері [1];
- «будь-які мовні утворення, суб'єкт, адресат або зміст яких належить до сфери політики» [36];
- «сума мовленнєвих творів у певному паралінгвістичному контексті – контексті політичної діяльності, політичних поглядів та переконань, включаючи негативні її прояви (зокрема відсутність політичних принципів, ухилення від політичної діяльності,));
- «сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу як таких або формують конкретну тематику політичної комунікації» [25].

Як мовний матеріал можуть бути використані виступи політиків, політичних коментаторів, відео матеріали промов, публікації у ЗМІ, матеріали спеціалізованих видань на різні теми щодо аспектів політики. При такому підході дослідження політичного дискурсу включає розгляд всіх семіотичних систем мистецтва.

О.А. Товпигіна поряд з іншими виділяє «інтегративний підхід», в умовах якого поняття «дискурс» включає опис широкого кола соціальних явищ, і в цьому випадку виділяє різні аспекти дискурсу, до яких включений і політичний. «Виділення політичного аспекту дискурсу, що наголошує на формуванні, прояві та відтворенні владних відносин у суспільстві, впливає з розуміння політики як особливої сфери соціального життя, пов'язаної з феноменом влади, який пронизує всі сфери та рівні соціальної взаємодії» [44].

Дослідження політичного дискурсу вказує на розширення обсягу та діапазону цього явища. Традиційні жанри політичної комунікації (дебати, документи, агітаційні брошури, публічні виступи політиків) поступово доповнюються мемуарами політиків, інтерв'ю, художніми творами із політичним сюжетом. Крім того, деякі дослідники (А.М. Баранов, Ю.Н. Караулов, А.П. Чудінов) вважають за доцільне розглядати будь-який «публічний дискурс», навіть не пов'язаний безпосередньо з політичною проблематикою, як той, «що належить до сфери політики, оскільки будь-яке використання мови для масового сприйняття передбачає цілеспрямований вплив на свідомість адресата і формування його суб'єктивного ставлення до ситуації, що репрезентується» [26].

Суспільне призначення політичного дискурсу зводиться до того, щоб навіяти слухачам – громадянам спільноти – необхідність «політично правильних» оцінок і дій. Інакше кажучи, «мета політичного дискурсу – не описати (тобто не референція), а переконати, пробудивши в адресаті наміри, дати ґрунт для переконання і спонукати до дії» [3]. Тому ефективність політичного дискурсу можна визначити щодо цієї мети.

Отже, у літературі лінгвістики «політичний дискурс» вживається у двох сенсах: широкому та вузькому. У широкому значенні цей термін містить у собі такі форми спілкування, в яких до політичної сфери належить хоча б одна із складових:

- суб'єкт;
- адресат;
- зміст повідомлення.

У вузькому сенсі політичний дискурс – це варіант дискурсу, метою якого є утримання, завоювання, та здійснення політичної влади.

Провівши аналіз широкого розуміння політичного дискурсу, Т.А. Дідушкіна виділяє такі його різновиди [31]:

- Інституційний політичний дискурс:

- передвиборча агітація,
- парламентські дебати,
- офіційні виступи керівників держави та її структур, призначені для масової аудиторії,
- інтерв'ю політичних лідерів тощо;
- Мас-медійний (медійний) політичний дискурс, у межах якого використовуються тексти, складені журналістами і які розповсюджуються з допомогою преси, телебачення, радіо, Інтернету. Прикладами може бути:
 - інтерв'ю,
 - статті, написані журналістами, політологами, політиками (часто з допомогою ЗМІ);
- Офіційно-діловий політичний дискурс, у межах якого з'являються тексти, призначені для працівників державного апарату;
- Тексти, створені «рядовими громадянами»:
 - листи та звернення, адресовані політикам чи державним установам,
 - листи у ЗМІ;
- «Політичні детективи», «політична поезія» та тексти політичних спогадів;
- Тексти наукової комунікації, присвячені політиці.

Структурними компонентами будь-якого політичного дискурсу є часткові ідеологічні твердження (ідеологеми), абстрактні, але виразно визначені теми і сценарії. Загалом під ідеологемами розуміються найбільш «природні» елементи базового рівня організації систем переконань, які найлегше актуалізуються у пам'яті та найшвидше піддаються когнітивній переробці. Серед них:

- *взаємний антагонізм,*

- *прихильність,*
- *співпраця,*
- *панування,*
- *конфлікт,*
- *перемога,*
- *відчуження,*
- *революція,*
- *метаморфоза,*
- *відступництво,*
- *порятунок* та ін. [21].

За твердженням О.М. Григор'євої, специфічною особливістю класифікації жанрів політичного дискурсу є побудова на розмежуванні стилів. Вона відносить політичну комунікацію до публіцистичного стилю. З погляду О.М. Григор'євої публіцистичний стиль продемонстрований у політичній комунікації нижченаведеними жанрами:

- газетні жанри:
 - нарис,
 - репортаж,
 - стаття,
 - фейлетон;
- телевізійні жанри:
 - аналітична програма,
 - інформаційне повідомлення,
 - інтерв'ю,
 - діалог у прямому ефірі;
- ораторські жанри:
 - виступ на мітингу,
 - публічні виступи політиків,

- дебати;
- комунікативні жанри:
 - прес-конференція,
 - саміт;
- рекламні жанри:
 - рекламний нарис,
 - оголошення [29].

Подальший розвиток питання жанрової класифікації політичного дискурсу отримав у роботі Ж.В. Зігман. Вона показує класифікацію жанрів політичного дискурсу через ієрархічну структуру. Гіпержанр перебуває на чолі цієї класифікації. У роботі «Структура сучасного політичного дискурсу (Мовні жанри та стратегії)» було висунуто такі гіпержанри:

- гіпержанр програмні документи, що включає такі жанри, як:
 - програма,
 - маніфест,
 - статут;
- гіпержанр – передвиборча агітація, що складається з жанрів:
 - передвиборча платформа,
 - політична реклама;
- гіпержанр політичні дебати [34].

У контексті розгляду функцій політичного дискурсу важливою є думка Р.Дж. Дентона, який вказує на те, що зміст політичної комунікації можна звести до громадського обговорення трьох фундаментальних питань [71]:

- розподіл суспільних ресурсів;
- контроль за прийняттям рішень/право приймати рішення (судові, законодавчі та виконавчі);
- застосування санкцій (право карати чи нагороджувати).

На цій основі Є.І. Шейгал вважає, що зазначені фундаментальні питання дають нам змогу судити про основні функції політичного дискурсу, до яких відносять [49]:

- інструментальну функцію;
- інформативну функцію.

Під інструментальною функцією політичного дискурсу розуміють його використання як інструмент політичної влади.

Як ми вже зазначали раніше, політичній комунікації притаманні різновекторні напрямки, такі як протистояння з одного боку та кооперація з іншого. Цей факт вказує на суперечливість інструментальної функції політичної влади, яка розбивається на такі підфункції [35]:

- соціального контролю;
- легітимізації влади;
- відтворення влади;
- орієнтації;
- соціальну солідарність;
- соціальної диференціації;
- агональну (ініціювання та вирішення соціального конфлікту, вираження незгоди та протесту проти дії влади);
- акціональну (проведення політики мобілізації чи умиротворення).

Виконувати свою інструментальну функцію політичний дискурс може лише завдяки інформативній функції, оскільки більшість членів зазначеної групи не стикаються безпосередньо зі світом політики, делегуючи ці повноваження своїм представникам.

Таким чином, уявлення про політичний світ у рядових членів соціуму формуються на основі представленої ним інформації, вербальних та невербальних «картинок», а не на основі досвіду їхньої особистої участі в політичному житті [33].

Д. Грейбер виділяє такі напрями інформативної функції політичної комунікації [12]:

- поширення інформації;
- визначення порядку денного;
- проекція в майбутнє та минуле.

Всі три напрями інформативної функції близькі за своїм змістом та утворюють інформаційне поле політичного дискурсу. Поширення інформації про стан справ у політичному співтоваристві є інформування громадян і створення політичної реальності в їх свідомості [41]. Визначення порядку денного, тобто виділення головних подій серед багатьох та їх висунення в центр суспільної уваги з одночасним усуненням менш значущих або невідповідних політичній кон'юктурі подій на його периферію полягає в контролі за поширенням інформації. І, нарешті, проекція у майбутнє та минуле полягає у прогнозуванні майбутнього та оціненню роздумі про минуле, яке є ретельно обдуманною презентацією позитивного та негативного досвіду самого адресанта або його опонентів для вирішення своїх політичних цілей [51]. Ще одним методом для тлумачення та класифікації політичних дискурсів є аналіз політичних промов на наявність метафор. Метафора є одним з головних засобів досягнення образності, способом «прикраси» мови. Метафора є предметом вивчення різноманітних областей лінгвістики та інших дисциплін: прагматики, семантики, психолінгвістики, логіки, філософії, культурології, стилістики.

Дослідники в області стилістики та поезики вивчають метафору як стилістичний засіб створення образів. У семантиці і лексикології увагу дослідників направлено на метафору як джерело полісемії, засоби вторинної номінації. У прагматиці метафора вивчається як метод впливу на

слухача і особливий вид вживання в мові. В області психолінгвістики метафора досліджується у вигляді об'єкта тлумачення і сприйняття мови.

Також метафора є видом пізнавальної діяльності та способом мислення. З цієї точки зору метафора є предметом дослідження філософії, логіки, когнітивної психології, когнітивної лінгвістики.

Різні аспекти метафори мають властивість переплітатися між собою, при цьому утворюючи міждисциплінарні зв'язки. У стилістиці, в риторичі поняття метафори займає одне з центральних місць з давніх часів. Відомо, що мова має властивість впливати на людину, тому лінгвістів завжди цікавили питання про норми мови, стилю.

М.Н. Лапшина говорить про те, що метафора являє собою ключовий елемент категоризації мови, мислення і сприйняття. Метафора відображає базовий когнітивний процес, служить істотною необхідністю думки, а не просто риторичною фігурою.

В основі всіх поглядів на метафору знаходиться положення про метафоричне природне мислення як такого.

У минулому метафора розглядалася тільки в якості декоративного, стилістичного, мовного засобу, але в сучасному розумінні метафора є складним явищем. У сучасному розумінні про метафори кажуть, як про троп, суть якого полягає у вживанні слів і виразів у переносному значенні на підставі подібності, аналогії [42].

Специфіка метафори проявляється в тому, що поєднання двох значень елемента метафори не пов'язане з приглушенням характерних ознак, на яких вони зазвичай диференціюються. Навпаки, ці ознаки спеціально актуалізуються за допомогою різних елементів контексту, протиставлені один одному в цьому сенсі [29].

У сучасному мовознавстві метафору розглядають як семантичне явище, яке обумовлюється додаванням до прямого значення слова під впливом контексту додаткового сенсу, який виступає в якості основного. У

свою чергу, пряме значення виявляється менш важливим. Таким чином, метафоричне значення слова поєднує в собі ознаки різних предметів [29].

Говорячи про метафоричне значення слова, необхідно відзначити те, що в порівнянні з прямим значенням, воно володіє складнішою семантичною структурою. Н.А. Басила зазначає, що в метафоричному значенні слова існують два елементи: основний (номінативний) – попереднє значення піддалося метафоризації слова і похідне – подальше, образне метафоричне значення [42].

Зазвичай виділяють три аспекти метафори, які відповідають її функціям: **номінативний, когнітивний, образний.**

Завдяки образному аспекту метафори **в свідомості створюються образи.** Номінативний аспект полягає в тому, що завдяки переосмисленню значень слова метафора є його **основою нових лексико-семантичних варіантів.**

Когнітивний аспект метафори полягає в тому, що метафора є відображенням в мовних формах результатів пізнання світу.

Існує точка зору, згідно з якою, метафору розглядають як психологічне поняття. Дослідники, які дотримуються цієї думки (А. Федоров, М.П. Тагієв, Н.А. Басилая), говорять про те, що кожному слову відповідають певні асоціативні поля. У свою чергу, асоціації бувають далекими і близькими. Так, при сприйнятті метафори ознаки, несумісні з властивостями нового об'єкта, спливають в пам'яті у вигляді асоціацій, саме це є причиною для виникнення образності [70].

Багато дослідників (Кожина М. Н., Федоров А.І., Брандес М.П. та ін.) Розглядають метафору як яскравий спосіб досягнення образності мови. У автора є завдання передати цілісні уявлення, використання яких сприяє ефективній реалізації задуму твору, об'єднуючи в метафоричності образі думку і наочне уявлення. Метафора, як і інші подібні засоби – не самоціль, а найбільш дієвий засіб порушити розумову діяльність і уяву.

Для того щоб створити в поданні слухачів живу дійсність, впливати на їхню уяву і почуття, спікеру необхідно грамотно вибрати і з'єднати мовні засоби, які найкраще зображують його думку. Сполучуваність слів, семантика, стилістична забарвлення, асоціації, які виникають у слухачів – все це створює певне враження, яке викликає емоції.

Образність метафори глибока, тому вона впливає на свідомість людини. Образність – така система мовних засобів художнього твору, яка, будучи обумовлена специфікою спілкування людей в даній сфері людської діяльності і своєрідністю поетичного мислення, може служити найкращим вираженням естетичної думки письменника і системи образів його твору [70]. На тему образності мови існує величезна кількість досліджень, тому це поняття характеризують і визначають по-різному.

А.А. Потебня вважав, що образність пов'язана з внутрішньою формою слова, поняттям, яке ввів В. Гумбольдт. Суть теорії А.А. Потебні можна визначити його висловлюванням про те, що всі значення в мові за походженням образні, кожне з плином часу може стати потворним [39].

На думку Е.С. Кубрякової на людей впливають більшою мірою не метафори, а ситуації, через які їх необхідно створювати. Також, різноманітні мовні картини світу, різноманітні моделі світу є результатом моделюючої можливості самої метафори як способу інтерпретації світу, більшою мірою національно специфічною і ефективною для мовної картини світу окремо взятої мови [2].

Саме антропоцентричний механізм створення картини світу стверджує відповідності між дійсністю і абстрактними поняттями, також природні явища або абстракції представляються як об'єкт, який володіє антропоморфними властивостями.

Деякі науковці класифікують політичні промови на наявність фразеологізмів. Сучасне мовознавство характеризується зростанням інтересу до проблем фразеології, формування та функціонування

фразеологічного фонду різних мов. Не залишаються поза увагою лінгвістів і традиційні дослідження структурно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць, їх внутрішньої форми, системних відношень і компонентного складу, теоретичних засад фразеотворення.

У політичному дискурсі сучасних представників різних структур влади все частіше зустрічаються фразеологічні одиниці. Вони, завдяки своєму конотативному макрокомпоненту, виступають як яскравий виразний засіб, а також реалізують прагматичну функцію мови. З їхньою допомогою політичний діяч у процесі свого виступу впливає на емоційну сферу особи слухача.

Академік В. Виноградов пропонує таку класифікацію фразеологічних одиниць:

- фразеологічні зрощення,
- фразеологічні сполучення,
- фразеологічні (стійкі) поєднання [9].

Фразеологічні зрощення (ідіоми) – семантично неподільні фразеологічні звороти, в яких цілісне значення зовсім неспіввідносне з окремими значеннями складових їх слів, називаються фразеологічними зрощеннями. Значення такого роду фразеологічних зворотів умовно, як і семантика слів з непохідних основою. Фразеологічне зрощення позбавлене внутрішньої форми. Воно є хімічною сполукою аморфних лексичних частин [9].

Фразеологічні сполучення – це стійкі поєднання слів, в яких є слова як з вільним вживанням, так і зі зв'язаним. Одним з характерних ознак поєднання фразеології є можливість синонімічної заміни одного з компонентів [5]. Наприклад:

Ш. Баллі виділяє наступні групи сполучень:

- 1) вільні сполучення, що не володіють стійкістю і розпадаються відразу після їх утворення;
- 2) фразеологічні єдності, тобто поєднання слів, які втратили свою самостійність [4].

Фразеологічні сполучення відрізняються від вільних словосполучень своєю будовою. У вільних словосполученнях одне слово легко замінити іншим: безглуздий випадок – смішний випадок. У поєднанні фразеології не можна замінювати слова, так як вони мають постійний лексичний склад.

Г.А. Намінова на основі проведеного дослідження структури політичного дискурсу виділяє його такі функції:

- евристична – вміння ставити один одному питання, з метою пізнання та відкриття нового, раніше невідомого, що дозволяє учасникам мислити продуктивно та творчо, наближаючи взаємне розуміння;
- пізнавальна – дискурс розширює коло знань про партнерів та опонентів, про проблему та шляхи її вирішення;
- ідентифікаційна – дозволяє учасникам дискурсу визначити свою нішу, знайти своє місце у громадській ієрархії, а також встановити точки збігу різних інтересів та їх розбіжності;
- новаційна – відкриває нові шляхи вирішення старих проблем, даючи можливість визначити альтернативи розвитку суспільства;
- прогнозуюча – дозволяє спрогнозувати векторні тенденції розвитку країни;
- стабілізаційно-психологічна - сприяє психологічній рівноваги в суспільстві, створює спокійний фон для ведення переговорів;
- організаційно-нормативна – сприяє структуризації суспільства, визначає «правила гри», робить його систему прозорою та

зрозумілою для організації взаємодії учасників політичного дискурсу;

- соціально-формуюча – сприяє об'єднанню груп спільних інтересів, формує громадську думку, що утворює громадянське суспільство;
- комбінуюча – дозволяє об'єднати інтереси, що сприяє досягненню консенсусу сторонами, що опонують;
- генеруюча – висування різних точок зору щодо досліджуваної проблеми;
- селективна – відбір перспективних чи правдоподібних точок зору;
- консолідуюча – об'єднує суспільство під час кардинальних розбіжностей затяжного перехідного періоду;
- інтегруюча – синтез позитивних елементів обговорюваних точок зору, пов'язаних із нею напрямів дослідження;
- коригуюча – уточнення, виправлення висловлених думок, понять, аргументів;
- конститууюча – вирішення питання про прийняття або заперечення обговорюваних точок зору;
- контрольна – виконання функції «суспільного закону»;
- маніпулятивна – можливість маніпулювати свідомістю інших учасників дискурсу у вигляді яскравих метафор та вагомих аргументів на свою користь;
- координуюча – аргументоване узгодження думок учасників дискурсу та приведення їх у відповідність з досягнутою згодою;
- мобілізаційна – змушує зібратися та підготуватися психологічно кожного учасника комунікаційного процесу до виконання суворих «правил гри» політичного дискурсу щодо досягнення суспільної згоди.[47]

Всі ці функції характеризують структуру політичного дискурсу як систему поступового, складного, суперечливого, проте, прогресивного процесу формування цінностей, ідей, норм; вироблення та прийняття рішення на основі вагомих аргументів щодо досягнення суспільної згоди.

1.2 Політична промова як компонент політичного дискурсу

Оцінка політичних виступів американських лідерів передбачає аналіз різних аспектів політичної комунікації. Цими займалися українські, російські, польські та західні вчені. Щодо українських науковців, то політичний дискурс американських президентів досліджував О. Фоменко (1998), який зосередився на промовах 1990-х років. І. Андрусак (2008) проаналізував лексичні одиниці політкоректності, особливо номінативний та прагматичний аспекти.

К. Серажим (2002) узагальнив підходи до дискурсознавства та проаналізував соціальні та лінгвістичні особливості цього явища. Прагматичні та функціональні характеристики політичного дискурсу в США та Україні досліджувала І. Бутова (2011) [20].

Зусилля російських вчених щодо вивчення феномену політичних виступів представлені такими працями: Н. Миронова (1997) більше зосередилася на оцінному характері політичних виступів; А. Чудінов (2007) присвятив свою роботу політичній лінгвістиці, аналізуючи політичні виступи та враховуючи широкий комунікативний підхід; Жанрову характеристику політичних текстів досліджував Ю. Шейгаль (2002). Полоністику репрезентують роботи Анни Вежбіцької (1992), Ельжбети Гурської (1993, 2010), Ельжбети Табаковської (2004а, 2004б) та ін. [20].

Західні дослідження представлені Г. Лакоффом (1980, 1996), М. Джонсоном (1999, 2006), Р. Хартом, С. Джарвісом, В. Дженнінгсом та Д. Смітом-Хауеллом (2005)., М. Крживінський (2015) та М. Кіркпатрік (2009). Джон Джозеф (2006) досліджував вплив політики на мову і навпаки. Його дослідження стосуються переважно семантики. Різні аспекти мови, як інструменту лідерства, досліджували Родерік Харт, Шерон Джарвіс, Вільям Дженнінгс та Дебора Сміт-Хауелл (2005). Мартін Крживінський (2015) та

маршал Кіркпатрик (2009) провели лексичний аналіз кількох промов американських президентів [20].

Першим, хто використав «дискурс» як самостійний термін був З. Харріс. Він опублікував статтю у 1952 році на тему «Аналіз дискурсу», що була присвячена дослідженню рекламної мови. Ю. Хабермас класифікує дискурс як специфічний діалог мови якого полягає у неупередженому та позбавленому суб'єктивізму аналізі реальності[21].

Доктор політичних наук А. Худолій зазначає, що політична мова є одною із ключових методів передачі інформації та впливу на аудиторію, а також потужним інструментом переконання та інформування великого угруповання людей. Тексти політичних виступів мають чітку структуру, смислове навантаження й цільове призначення. Саме публічні виступи допомагають політичним лідерам заявити про себе [21]. Політичні промови являються частиною політичного дискурсу. Вони є різновидом політичного акту спілкування, що відбувається у спеціальній інституційній атмосфері. Основна функція – це вплив на свідомість слухачів. У більшості мета політичної промови полягає у бажанні політика залучитися підтримкою електорату та популяризувати свої політичну ідеологію у суспільстві [21].

Українська дослідниця Л.І. Мацько класифікувала політичні виступи відповідно до цілей та обставин. Вона виділила такі категорії промов як:

- інавгураційні (наприклад, американські президенти виступають з промовою з нагоди свого обрання);
- церемоніальні (промова Тоні Блера з нагоди нагородження його золотою медаллю Конгресу США 18 липня 2003 р.);
- агітація (виступ Дж. Керрі на Конгресі Демократичної партії США 29 липня 2004 р. у Бостоні в рамках президентської кампанії) [21].

Американський дослідник М. Непп за функціональністю та просторовою спрямованістю поділяє політичні виступи на піджанри:

- виступи внутрішньополітичної комунікації;
- виступи зовнішньополітичної комунікації;
- виступи міжнародної політичної комунікації [21].

Ми розглядаємо політичне мовлення як форму публічного виступу, процес спілкування та як один із видів соціальної дії. Оскільки політична промова реалізується як дія, за якою стоять досить широкі групи суспільства (партії, рухи, організації), передбачається високий ступінь її соціального впливу.

У лінгвістиці мова (мовна діяльність) – це процес використання мови, результатом мовної діяльності є створення тексту. Відповідно, політична мова – це використання загальнонародної мови в процесі створення політичного тексту. Специфіка політичної мови визначається її змістом і проблематикою (розподіл влади між державами, в державі та в її структурах), функціями (вплив на політичну картину світу адресата, емоційний вплив на адресата, відмінювання адресата до тих чи інших дій), ідеологічною обумовленістю при відборі та вживанні лексики та інших елементів, і навіть використанням характерних цього виду діяльності комунікативних стратегій і тактик.

До одних із головних якостей політичного мовлення сучасні вчені відносять: публічність, аргументованість, цільову адресованість, ідеологічну маркірованість, конкурентність, що може бути виражено в текстах різних жанрів у вигляді диференційованих способів подання інформації, тез та доказів. Не викликає подиву й той факт, що в наукових колах часто виникають дискусії та полеміка, пов'язані з механізмами впливу на політичні промови.

У дослідженні політична мова як форма публічної мови розглядається не тільки як соціо-комунікативний процес, але і як сама політична дія, яка має на меті змінити уявлення адресата про політичну реальність [2]. Ми можемо виділити дві найважливіші комунікативно-прагматичні особливості політичної мови, а саме: її комунікативну спрямованість і здатність автора усного чи письмового повідомлення надавати цілеспрямований вплив на адресата з метою переконання [32].

У тих випадках, коли необхідно підкреслити участь у мовній діяльності не тільки адресанта (тобто того, хто говорить або пише), а й адресата (тобто слухає або читає), часто використовується термін «політична комунікація». У політичній комунікації на відміну від побутової чи художньої, суб'єктом та адресатом мовної діяльності у багатьох випадках є не людина як приватна особа, а людина як представник певної політичної організації чи владної структури. Наприклад, багато політичних документів формально не мають автора і оприлюднюються від імені організації, державної структури; відповідно мова, написана референтом, сприймається та аналізується як промова президента, а багато політичних документів підписуються не їх реальним укладачем, а керівником політичної організації чи владної структури.

Стиль політичної мови (політичний мовний стиль) – це мовні особливості використання національної мови, властиві певному політику, певній політичній партії чи організації. Особливості політичного мовного стилю можуть бути пов'язані з перевагою тих чи інших мовних засобів [4].

У багатьох випадках фахівці розглядають не мовні особливості окремих політиків, а способи вираження характерні для типових представників тих чи інших політичних партій. Питання про принципи виділення сфер комунікації, про їх співвідношення зі сферами використання традиційно виділених функціональних стилів і про саму кількість таких сфер належить до дискусійних. Безсумнівно сфери

комунікації, що виділяються в сучасній лінгвістиці, лише частково співвідносяться зі сферами використання тих чи інших функціональних стилів.

Досліджувані в політичній лінгвістиці тексти, як правило, належать до публіцистичного чи офіційно-ділового стилю. Спеціальні спостереження показують, що науковий чи художній опис політичних подій, побутові розмови «про політику» будуються за іншими стилістичними законами, ніж політичні тексти в офіційно-діловому та публіцистичному стилі. Тому художні, побутові та наукові тексти політичної тематики можна віднести лише до далекої периферії політичного мовлення [5].

Іноді як особливий рівень виділяють парламентську та переговорну комунікацію. Можлива й інша думка: публічні виступи у парламенті вважатимуться різновидом суспільної політичної діяльності, а закрита для публіки робота у комітетах дуже близька до апаратної комунікації. Різновидом останньої вважатимуться і комунікацію у процесі переговорів [14].

Кожній комунікативній ситуації у політичному мовленні відповідає свій корпус жанрів. Розрізняють політичні жанри мовлення (бесіда, доповідь, виступ на мітингу, інтерв'ю, дебати та ін.) та жанри письмової мови (програма, листівка, газетна стаття, лист політичному лідеру та ін.). Жанр – це важливий засіб індивідуалізації тексту, його співвідношення з умовами мовної діяльності. До кожного жанру існують суворі правила організації тексту.[21]

Залежно від функції різняться ритуальні жанри (інавгураційне звернення, вітальне слово та ін.), орієнтаційні жанри (доповіді, укази, договори, угоди), агональні жанри (гасло, листівка, виступ на мітингу, мовлення) та інформативні жанри (газетна інформація, звернення громадян до політиків чи ЗМІ) [9].

За обсягом інформації серед жанрів політичного мовлення розрізняються:

- малі (гасло, слоган, мовлення),
- середні (виступ на мітингу чи парламенті, листівка, газетна стаття та інших)
- і великі (партійна програма, політичний доповідь, книга політичної публіцистики та ін.). [15]

Залежно від мети висловлювання у політичній комунікації розрізняють інформативні, оціночні та імперативні жанри. Показово, що інформація, оцінка та імператив можуть бути присутніми в тому самому тексті.

Наприклад, в агітаційній передвиборчій листівці зазвичай міститься інформація про кандидата, його позитивна оцінка та заклик надати йому довіру. Разом про те існують тексти, у яких помітно переважає одне із названих вище жанрових ознак. Прикладом переважно інформативного жанру можуть бути автобіографічні книги політичних лідерів.

Яскравою ілюстрацією імперативності є гасла, які широко використовувалися в радянській політичній мові. Гасло – це фраза, яка в короткій та яскравій формі передає керівну ідею, актуальне завдання чи вимогу [6].

Хороше гасло, як правило, відрізняється естетичною організацією форми, для чого використовуються метафори, еліпсис, анафора, лексичний повтор, синтаксичний паралелізм та інші засоби виразності.

Сучасні фахівці з організації політичних кампаній вважають за краще використовувати нетрадиційні позначення «гасло» і «заклик», а те, що прийшло з англійської мови - слово «слоган». При цьому іноді намагаються виявити деякі смислові відмінності між ідеологемами, що розглядаються.

Наприклад, диференціація слогана та гасла може бути орієнтована на розмежування комуністичної та ліберальної пропаганди [77].

Крім того, аналіз спеціальної літератури показує, що слово «слоган» часто використовується як загальне найменування для будь-якої яскравої фрази, що запам'ятовується (або її компонента), у тому числі такої, яка не є власне гаслом, тобто не передає основну ідею, а просто привертає увагу до гасла чи закріплює їх у свідомості. До таких «слоганів-нелозунгів» фахівці з теорії реклами зараховують заголовки, що завершують текст ехо-фрази, саунд-байти.

Слоган може бути пред'явлений як автономно (до прикладу написаний на транспарантах, плакатах або навіть на парканах) так і у складі тексту (наприклад, у листівках, телепередачах або газетних статтях).

В останньому випадку слоган повинен бути виділений жирним шрифтом або курсивом, кольором, розташуванням або іншими способами. Завдяки цьому слоган виконує свої основні функції: привернути увагу аудиторії, викликати їхній інтерес, запропонувати якусь ідею, закріпити цю ідею у свідомості адресата.

У процесі виступу оратор спостерігає за поведінкою та реакцією аудиторії, вловлює її настрій, ставлення до висловленого. Запитання допомагають зрозуміти промовцю, що найбільше хвилює людей і, у зв'язку з цим, змінити зміст промови.

Виступаючий повинен викликати довіру та повагу в аудиторії. Він також повинен виглядати акуратно і охайно, мати приємний і сильний голос. Оратор завжди має бути самим собою, бути представником певної ідеї, в яку сам щиро вірить. Ніхто не слухатиме, а тим більше довірятиме виступаючому, якщо він лицемірить. Кожен оратор має свої особливості, які впливають на стиль мовлення та на манеру промови. Образ оратора індивідуальний. У промовця свій світогляд, моральні принципи, естетичні установки, освіта, інтелект тощо. По образу оратора судять зміст мови [22].

Головні показники взаємодії між оратором та аудиторією, виявляються у увазі слухачів (їх поза, посмішки, погляди тощо). Про відсутність чи наявність зв'язку свідчить поведінка оратора також. Якщо спікер доповідає упевнено, природно поводить, нерідко звертається до своїх слухачів, тримає всю аудиторію у полі зору, то це означає, що він знайшов правильний підхід до аудиторії. Спікер, який не зумів встановити контакт з аудиторією переважно говорить невиразно, незрозуміло, він не слідує за своїми слухачами та ніяк не реагує на їхню поведінку [8].

Істотна ознака – кількісний склад слухачів. Велике значення має також почуття спільності, що проявляється у емоційному настрої слухачів [16].

Насамперед, оратору необхідно визначити до якого виду належить його промова:

- 1) позитивний. Це найпоширеніший тип. У неї відразу ж дається головна концепція в дохідливому, але декларативному, можна сказати, плакатному вигляді;
- 2) негативний. Заперечує будь-яку думку, ідею чи концепцію без альтернативно;
- 3) аналітичний. Не нав'язує слухачам якусь конкретну позицію, а пропонує разом досліджувати факти або обмірковувати суть подій, що відбуваються. Матеріал підібраний у такий спосіб, щоб ще з самого початку в аудиторії виникала необхідна оратору думка;
- 4) парадоксальний. Засмучує аудиторію. Збиває зі стандартного, стереотипного шляху мислення та готує до сприйняття чогось незвичайного. Будується, як і негативний гостросюжетний вид. Слухача тримають до кінця виступу в незнанні про позитивну пропозицію оратора;
- 5) емоційний. Найаморфніший, що часто включає в себе інші частини промови або й зовсім обходиться без них. За своєю формою

подібний на позитивний, але у змісті немає оформленого заклику, а іноді на нього немає навіть і натяку [13].

Матеріал, який використовується для створення промови, визначається задумом оратора та змістом виступу. Виступаючому також потрібно попрацювати над побудовою окремих частин промови. Перед виступом у оратора стоїть важливе психологічне завдання – підготувати слухачів до сприйняття цієї теми. Від того, як промовець розпочав свій виступ, успіх промови залежить від того, наскільки у нього вийшло зацікавити аудиторію. У вступі підкреслюється актуальність теми, значення її цієї аудиторії, формується мета виступу, коротко викладається історія питання [23].

Основний матеріал промови викладається у головній частині, у ній послідовно пояснюються висунуті питання, і доводиться їх правильність. Необхідно також враховувати логічну послідовність та стрункість викладу матеріалу під час побудови промови.

Важливою композиційною частиною є висновок. Переконливий, цікавий, яскравий він має запам'ятатися слухачам і створити позитивне враження про промовця.

Завдання оратора – вміло розмістити всі ці компоненти, щоб своїм виступом зробити бажаний вплив на аудиторію. Використання різних методів викладу матеріалу в тому самому виступі дозволяє зробити структуру промови більш оригінальною і цікавою.

Успішна промова залежить від певних навичок, якими необхідно володіти оратору та використовувати під час написання тексту. Навичка – це дія, що досягла рівня автоматизму і характеризується цілісністю, відсутністю по елементного усвідомлення [71]. Функціонує у мовній діяльності, що включає мовні дії та мовні операції. Операції, доведені до

рівня досконалості (безпомилковості виконання, автоматизму), називаються мовною навичкою. До основних навичок оратора відносять:

- навичка відбору літератури;
- вивчення відібраної літератури (створення та ведення картотеки виписок);
- складання плану;
- написання тексту публічної мови (лекції, повідомлення);
- самовладання перед аудиторією;
- орієнтації у часі.

З набутих навичок складаються певні вміння:

- вміння самостійно підготувати виступ,
- дохідливо та переконливо викласти матеріал,
- відповісти на запитання слухачів,
- встановити та підтримувати контакт із публікою [77].

Основними помилками при побудові суспільної політичної промови є:

- порушення логічної послідовності,
- навантаження тексту теоретичними міркуваннями,
- відсутність основних доказів,
- шаблонна побудова промови.

Аристотель виділив основні закони логіки, які необхідно знати та використовувати кожному успішному оратору:

- 1) закон тотожності. У процесі міркування будь-яка думка має ототожнюватися самій собі. Такий закон вимагає, щоб дана думка у промові про якийсь предмет, подію повинна мати визначений стійкий зміст, незважаючи на кількість разів і в якій формі до неї не поверталися б ;

- 2) закон несуперечності. Два несумісних один з одним судження не можуть бути одночасно істинними: принаймні, одне з них необхідно хибне;
- 3) закон виключення зайвого. Заперечення і твердження не можуть бути ні хибними, ні істинним, принаймні одне з них хибне. Положення, яке сформульоване у вступі у вигляді висловлювання, а трохи згодом його заперечення, то у більшій мірі одне з цих висловлювань буде хибним, а інше – істинним;
- 4) закон про достатню підставу. Будь-яка думка, якщо вона має основу, визнається істинною. Наші висловлювання чи судження можуть бути хибними або ж істинними, але щоб у них була істинність, потрібно надати обґрунтування істини.[24].

Процес підготовки до публічного виступу, зазвичай, складається з кількох етапів. Написаний текст завжди узгоджується, в остаточному варіанті вносяться необхідні поправки та розставляються акценти [18].

Універсальних правил побудови політичної промови немає, вони змінюються залежно від теми, цілей і завдань. Успішні і цікаві, а найголовніше, промови, що запам'ятовуються, - це результат заздалегідь підготовленого і ретельно продуманого тексту. Побудова плану та композиції мови відбивають індивідуальні особливості оратора. Таким чином, готуючись до виступу, оратору слід врахувати всі пункти, щоб мова була цікавою і незабутньою, а мета та завдання виступу були досягнуті.

1.3 Функціональна спрямованість політичних промов

В сучасній функціональній стилістиці виділяють п'ять основних функціональних стилів (функціональних типів) мови: науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, розмовний, художній [49]. Досліджувані в політичній лінгвістиці тексти належать до публіцистичного чи офіційно-ділового стилю. Спеціальні спостереження показують, що науковий чи художній опис політичних подій, побутові розмови «про політику» [18] будуються за іншими стилістичними законами, ніж політичні тексти в офіційно-діловому та публіцистичному стилі.

Якщо більш докладно розглядати хто та для кого саме пише тексти, розрізняють такі різновиди (рівні, підсфери), які стосуються ядер політичної комунікації:

- 1) апаратна політична комунікація (внутрішня, службова, бюрократична), що орієнтована саме на комунікацію всередині громадських чи державних структур. Така комунікація належить лише «для посвячених», формальною властивістю відповідних текстів часто є грифи «таємно», «для службового користування». Службового розслідування може бути розпочате, якщо відбудеться несанкціонований «витік»;
- 2) політичне спілкування у політичній громадській діяльності. Схожа комунікація є формою здійснення громадської та професійної діяльності лідерів політики та активістів; як адресат тут виступають різні верстви населення. Найбільш яскравими прикладами такої діяльності є парламентські дебати (зокрема якщо депутат має надію, що його промова стане відомою виборцям), передвиборча агітація, офіційні виголошення промов

здійснене керівниками держав та її структур, що в цілому розраховані на велику аудиторію;

- 3) політична комунікація, що відбувається за участі журналістів. Така комунікація також розрахована на масову аудиторію. Наприклад, це можуть бути, аналітичні статті в газетах інтерв'ю, написані літературним працівником, політологом, журналістом або політиком (часто за допомогою спеціаліста зі ЗМІ). У цьому випадку журналісти зазвичай привертають увагу слухачів до проблеми, пропонують шляхи її розв'язання, інформують про реакцію на неї політичних угруповань та їхніх лідерів. У переважній більшості громадяни, що є політично неактивними, сприймають таку інформацію у тому вигляді, як вона подана у ЗМІ;
- 4) політична мовна діяльність «пересічних» громадян (не професіоналів у сфері політичної комунікації), які є учасниками у зборах, мітингах, демонстраціях тощо. Такі люди зазвичай можуть сприйматися як свого роду виразники «народу», виборців, «працюючих» чи якихось інших груп громадян, що пов'язані віком, професією, місцем проживання та інші [10].

Отже, як особливий рівень виділяють парламентську та переговорну комунікацію. Можлива й інша думка, що публічні виступи у парламенті розглядатимуться як різновид політичної діяльності.

Кожній комунікативній ситуації у політичному мовленні відповідає свій корпус жанрів. Розрізняють такі політичні жанри мовлення такі як виступ на мітингу, доповідь, бесіда, дебати, інтерв'ю та інші та жанри писемного мовлення такі як програма, листівка, газетна стаття, лист політичному лідеру та інші.

Жанр – це особливий засіб зробити текст унікальним, його взаємодія з умовами мовної діяльності. До кожного жанру існують суворі правила організації тексту.

За обсягом інформації серед жанрів політичного мовлення розрізняються малі, середні і великі. Що ж стосується мети висловлювання у політичній комунікації то керуються такими категоріями як інформативні, оціночні та імперативні жанри. Інформація, оцінка та імператив можуть бути присутніми в тому самому тексті. Існують тексти, у яких помітно переважає одне із названих вище жанрових ознак.

Яскравим прикладом імперативності можуть бути гасла. Хороше гасло відрізняється естетичною організацією форми для чого використовують метафори, еліipsis, анафори, лексичні повтори, синтаксичний паралелізм та інші засоби виразності. Диференціація слогана та гасла може бути орієнтована на розмежування комуністичної та ліберальної пропаганди. Слоган може бути пред'явлений автономно та у складі тексту. Він має бути виокремлений шрифтом/кольором, розташуванням або іншими засобами.

Таким чином, політичний дискурс є способом тлумачення суспільної реальності в основних політичних термінах (насамперед влади). Політичний дискурс є певним видом практичної мовної діяльності, який структурований відповідними текстами та обслуговує політичні процеси. Йому характерний: особливий словник, смисловий зв'язок між окремими концептами політики, базовими абстракціями і метафорами, типові контексти слововживання, побудови суджень. Політичні промови являються частиною політичного дискурсу.

Значним статусом у політичному дискурсі наділена сама особистість політика та певні моменти поведінки. Політичний дискурс – це вираз цілого комплексу відносин між особистістю та соціумом, який впливає на

створення у слухачів картини світу. Політичний текст містить екстралінгвістичну інформацію і знакову інформацію. Вони належать до публіцистичного чи офіційно-ділового стилю. Суспільне призначення полягає у тому, щоб популяризувати точку зору політика та вплинути на свідомість аудиторії.

Універсальних правил побудови політичної промови не існує, вони можуть змінюватися залежно від теми, цілей і завдань. Успішні і цікаві - це заздалегідь підготовлений продуманий текст. Побудова плану та композиції мови відображають індивідуальні особливості оратора. Розрізняють такі різновиди, які стосуються ядер політичної комунікації: апаратна політична комунікація, політичне спілкування у політичній громадській діяльності, політична комунікація, що відбувається за участі журналістів та політична мовна діяльність «пересічних» громадян.

.

РОЗДІЛ 2. ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1. Лінгвальні засоби політичного дискурсу

Комунікативний підхід до аналізу політичних виступів служить дослідженню характеристик мовлення та факторів їх репрезентації в контексті. Він відображає реальні зв'язки між мовні одиниці в комунікативних ситуаціях на лексико-семантичному рівнях.

Політичні виступи американських лідерів мають ідеологічне забарвлення. Промови виголошуються для того, щоб викликати зміни у світогляді аудиторії і, з часом, підштовхнути людей до дій і зміни політичного ландшафту. Символічно цю ідею можна проілюструвати так:

- політичні виступи
- зміни в спілкуванні
- зміни світогляду
- зміни в діях.

Відомо, що будь-яка соціальна дія тісно пов'язана з мовою, яка є ідеальним засобом для побудови змісту, передачі повідомлень, впливу на дію. Слова та тексти можуть, і роблять, приховано передавати політичні погляди, так що форма в деяких випадках може затьмарити справжній зміст і, таким чином, служити важливим засобом впливу.

Політичні промови відображають те, як політики сприймають світ і поточні події, а також показують, як вони їх інтерпретують і хочуть змінити. Такі підходи мають цікаві когнітивні особливості, оскільки вони пов'язані з правилами, категоріями та процедурами, які застосовуються політиками в процесі зображення ситуацій, описаних у промовах [20].

Політична промова має цілеспрямований характер. Це пов'язано з управлінням і координацією людської діяльності. Вплив політичних виступів можна проілюструвати такою компонентною моделлю:

- вхід,
- підкріплення,
- резонанс.

Комунікативний ланцюжок виглядає так: Вхід → Підкріплення → Резонанс [20].

Компонент Entrance гарантує одночасне і масове проникнення в масову свідомість. Систематичне підкріплення, щоб бути ефективним, має відповідати запитам аудиторії.

Інформація, яка передається, утворює комунікативний резонанс, який ефективніший, якщо він складається з влучних словесних монет, які живуть самостійно після їх застосування. Політичні виступи відображають ідеологічні орієнтири політичної системи. Вони традиційно постачаються для того, щоб змінити ситуацію або зберегти статус-кво [20].

Виділяються три основні стратегії політичного дискурсу:

- стратегія приниження;
- стратегія обожнювання;
- стратегія театральності.

Розглянемо кожен з вищезгаданих стратегій докладніше.

Стратегія приниження спрямована на дискредитацію опонента, яким є політичний противник. Ця стратегія передбачає використання тактик, що імпліцитно та експліцитно виражають негативне ставлення до предмета комунікації.

Прагнення послабити позиції противника чи висловити негативне ставлення до ситуації здійснюється з допомогою кількох тактик:

- Тактика аналіз – «мінус» є опис ситуації, заснований на негативному до неї відношенні, однак автор безпосередньо не заявляє про своє невдоволення. Важливу участь грає використання лексичних засобів, що імпліцитно виражають ставлення того, хто говорить.
- Тактика звинувачення - це приписування будь-кому провини, подання ситуації та опонента у негативному світлі. Той, хто говорить, намагається викрити противника, розкрити його негативні якості та наміри. Задля реалізації тактики звинувачення використовуються лексичні засоби, що оцінюють будь-яке значення з негативної точки зору. Найчастіше звинувачував не має жодних доказів та є голослівним. Така стратегія використовується багатьма політиками у комунікації.
- Тактика безособового звинувачення. Обвинувачений відкрито не оголошений, при тому промовець виставляючи опонента в негативному світлі використовує граматичні конструкції та лексичні одиниці з дуже широким значенням, тобто потенційно включають широке коло учасників. Використання таких лексичних та синтаксичних засобів є надзвичайно вигідним для політика, тому що йому вдається підсилити враження від протиставлення двох категорій: «хороші» та «погані».

Ця опозиція обумовлена наявністю спільних інтересів у представників однієї групи. Таким чином, політик, звертаючись до аудиторії як членів свого кола, викликає в адресатів відчуття єдності, а отже, видає свої інтереси за спільні. Частотність використання цієї опозиції пояснюється ефективністю та легкістю її застосування: політичний діяч для кожної цільової аудиторії може знайти ту чи іншу характеристику, яку можна буде використовувати як фактор, що об'єднує [36].

- Тактика образи є обвинуваченням і приниженням противника, при цьому дана тактика відрізняється відчутно іншим емоційним забарвленням, яке замінює тлумачення і використання фактів і доказів. Такій тактиці характерне використання дієприслівників, прикметників та синонімічних рядів.
- Тактика погрожування полягає у залякуванні суперника, прогнозуванні йому покарання в майбутньому. Якщо проаналізувати промови зі синтаксичної точки зору, то можна виокремити часте використання імперативу та паралельних конструкцій[12].

Отже, можна назвати, що з тактик, з допомогою яких реалізується стратегія зниження, характерно імпліковане і експліковане негативне ставлення до ситуації та до опонента. Як видно з наведених вище прикладів, всі тактики характеризуються прагненням промовця дискредитувати опонента, для чого використовуються риторичні питання, паралельні синтаксичні конструкції, щодо стилістичного рівня найчастіше використовується метафора.

Стратегія обожнювання характеризується бажанням того, хто говорить подати себе у вигідному світлі, збільшити свою значущість в очах електорату. Цю стратегію промовці реалізують за допомогою:

- Тактики презентації. Вона полягає у поданні будь-якої особи у позитивному світлі. Промовець, використовуючи лексичні одиниці з позитивною конотацією, розповідає про позитивні якості об'єкта, що представляється.
- Відведення критики – ця тактика полягає у приведенні аргументів, які б могли виправдати ті чи інші вчинки. Той, хто говорить, намагається дистанціюватися від факту участі в тій чи іншій негативній ситуації, прагне виправдати себе в очах аудиторії. Для подібних ситуацій зазвичай існують «spindoctor». Це людина, яка

трактує або ж пояснює чому промовець мав необережність зробити таку заяву чи висловитися гостро у чийсь бік. Така тактика існує для збереження репутації мовця [12].

Особливу увагу щодо політичних текстів, слід приділити стратегії театральності. Той факт, що в політичній промові є спостерігач, тобто потенційний учасник голосування, дозволяє робити політичне спілкування особливо драматичною. Стратегія театральності реалізується за рахунок низки тактик:

- Тактика спонукання – промовець прагне спонукати аудиторію до здійснення тієї чи іншої дії, намагаючись переконати у правильності свого погляду. Зазвичай мовець використовує стратегію генералізації, тобто «ми»-інклюзивного, намагаючись не відокремлювати себе від виборців, перебуває хіба що одному рівні з виборцями. Мова у таких промовах насичена модальними дієсловами.

Ця тактика може поєднуватися з іншими тактиками, наприклад, з тактикою самопрезентації і ін. Це пояснюється тим, що для спонукання будь-кого до дії, політику необхідно уявити себе в максимально вигідному світлі, нав'язати довіру аудиторії, щоб її представники проголосували за нього.

- Тактика обіцянки – політик зобов'язується здійснити будь-що. Зазначається, що ідеальним способом реалізації цієї тактики є використання форми майбутнього часу дієслова [12]. Саме значення, закладене у видовій характеристиці дієслова, висловлює впевненість у здійсненні обіцяного.

Характерними рисами політичного дискурсу щодо лексики є дуже широке використання професійної політичної термінології; часте вживання

«високих», тобто книжкових слів, кліше і штампів. У політичній мові також часто фігурують стійкі фрази [12].

У політичному дискурсі часто з'являються посилення та цитати (як правило, з точною вказівкою джерел). Крім того, він рясніє виразами відомих людей.

У політичній мові зустрічається безліч власних назв:

- персоналій,
- назв народів,
- країн,
- географічних об'єктів,
- найменувань установ,
- періодичних видань,
- культурно-історичних об'єктів.

Мова політичних текстів, статей та доповідей у лексичному плані зазвичай суха (як наслідок використання численних клішованих фраз та всіляких штампів), абстрактна, з високим рівнем узагальненості (за рахунок насиченості складними словами та словами з абстрактним значенням).

Особливу увагу привертають новоутворення у лексиці політичного дискурсу. Наукові дослідження політичних процесів та тенденцій передбачає появу нових відкриттів, запровадження нових понять та нової термінології. У політичній мові фігурує багато неологізмів, запропонованих політиками.

У політичному дискурсі переважне використання складних речень. Часто ці речення оформляються в непрякій мові, яка передається у формі оповідальних, іноді запитальних речень і має вигляд складнопідрядного речення. Варто відзначити як граматичну особливість політичного медійного дискурсу та активну участь прислівників у освіті складових прикметників, що включають також причастя в минулому часі.

Слід зазначити, що ефективність публічного виступу підвищується з наочністю та доступністю його змісту для цільової аудиторії. Наприклад, лексико-семантичний рівень текстів політичних промов колишнього президента США Рональда Рейгана представлений загальноповсюдною лексикою, яка є основою будь-якого мовленнєвого тексту, а політична лексика, відображаючи ідеологію певного класу, вносить набір ідей, політичних суджень і відображень символів, ідеологічних установок і цінностей [21].

Виступи мають безпосередній вплив на аудиторію завдяки оцінно-емоційному потенціалу, простоті, стислості та влучності. Найбільш ціннісно-орієнтованим вважається дискурс президента Р. Рейгана. Під час своїх президентських кампаній він апелював до понять, що виражають загальнолюдські цінності (сім'я, мир, свобода), а також тих, що характерні суто американській культурі - релігійність, патріотизм, що були представлені як позитивні лексеми: «мир – найвища цінність», «сонце свободи» [21].

Таким чином, сама мова вже є політичним актом, здатним за своїми формальними характеристиками справляти потужний вплив на аудиторію. Знання законів та принципів цього акту може значно підвищити ефективність практичної політики.

Як висновок можна сказати, що потенціал впливу на свідомість адресата і на існуючу в нього картину світу мають риторичні засоби і різні засоби образності. Вибір лексичних одиниць у політичних промовах визначається, головним чином, їхньою прагматичною спрямованістю на реалізацію цілей переконання та створення позитивного іміджу політика. Синтаксичними особливостями політичних текстів можна рахувати повтори різних рівнів, зокрема, синтаксичний паралелізм. Риторичні питання та вигук також є поширеним засобом експресивного синтаксису.

За допомогою таких питань адресат залучається до ходу міркувань або переживань, стаючи активнішим.

2.2 Синтаксичні особливості політичного мовлення

До синтаксичних особливостей політичних промов належать використання невизначено-особистих та безособових конструкцій, однорідних членів речення, риторичних запитань. Політики неодноразово вдаються до інверсії, симплоки та повторення, а саме анафори, алітерації та паралелізму. А також до особливостей політичних дискурсів можна віднести використання розповідних і умовних тип речень.

У різні періоди життя країни у промові керівників держави збільшувалась кількість елементів розмовного стилю мовлення (перебудований та постперебудовний час), елементів публіцистичного стилю мови (кінець XIX ст. – початок XX ст.), а зараз спостерігається помітна кількість елементів наукового стилю. Мова, спілкування стали інтелігентнішими, що було б неможливим без звернення до наукового стилю мови.

Характерною особливістю сучасного політичного дискурсу можна назвати ускладнення синтаксису мовлення при посиленні розмовних жанрів [25]. Використання в політичному дискурсі **невизначено-особистих та безособових конструкцій** дає можливість уникнути безпосередньої вказівки на дійову особу.

they tell me you're over there somewhere»[51]. Кому належить таке висловлення залишається незрозумілим.

They are going to cross the border. They are going to attack. [51] Байден не називає чітку особу, хто збирається пересікти кордон. Відсутність свідчення про джерело інформації дозволяє адресату мови самому заповнити цю нішу.

Також експлуатується вираз «Є думка, що...», що є одним з ознак безособових конструкцій. У англійській мові це конструкції «there is», «there are»

There is simply no justification or provocation for Russia's choice of war [51]. У даному прикладі за допомогою безособової конструкції подається думка, як загальновідомий факт.

Структура речення, притаманних сучасному політичному дискурсу, включає **однорідні члени**, які грають значну роль (підсилюють виразність, доступність, ефективність промови). Синтаксична рівність, що виражає творчі конструкції, зазвичай призводить і до семантичного прирівнювання. За визначенням, однорідні члени повинні бути одного роду, при побудові ряду однорідних членів враховують єдність класифікаційної ознаки. Члени низки повинні належати до одного рівня узагальнення [29].

It's not enough to speak with rhetorical flourish, of ennobling words of democracy, of freedom, equality, and liberty [51]. Слова «democracy», «freedom», «equality», «liberty» належать до одного рівня узагальнення «ennobling words».

Точність промови характеризується, зокрема, відсутністю псевдологічних зв'язків. Мовні помилки меншою мірою перешкоджають сприйняттю сенсу, ніж псевдологічні зв'язки. Дана якість мови визначається, зокрема, логічно прозорими підпорядковими та складальними конструкціями, простим синтаксичним строєм речення.

We saw a flagrant violation of international law in attempting to unilaterally create two new so-called republics on sovereign Ukrainian territory. [52] Речення має просту синтаксичну структуру, що виражає логічну впорядкованість. Зв'язок поміж словосполученнями слідує послідовності вираження думки.

Ідеалами промови політико-адміністративного апарату завжди були стандартизованість, адекватність, точність, логічність. Останнім часом до цих характеристик додалося ще кілька. Політичний дискурс увібрав у себе **елементи офіційно-ділового, наукового та публіцистичного стилів**. Різні комунікативні завдання, що стоять перед нинішніми політиками,

потребують різноманітних стильових рішень. Стійке змішання мовних засобів, притаманних різновидів зазначених стилів, і навіть універсалізація жанрів, типових щодо різноманітних ситуацій спілкування, є симптомами формування нового синтетичного стилю [29].

Загальними якостями цього стилю стали:

- прагнення до детальності, і навіть волянтивність – з офіційно-ділового стилю промови;

We've shared declassified evidence about Russia's plans and cyberattacks and false pretexts so that there can be no confusion or cover-up about what Putin was doing [52]. Президент був досить точний щодо інформації, яка була представлена американським розвідними службами. Згодом він пояснює причину подання цієї інформації. Прагнення до детальності було зумовлено мотивом розкрити позицію Америки щодо вчинків Путіна і яку роль вона відіграє.

- об'єктивність, логічність, точність та стислість, узагальненість, абстрактність, виразність, доступність – з публіцистичного.

And I want to be clear: The United States is not doing this alone. For months, we've been building a coalition of partners representing well more than half of the global economy [52]. У першому реченні інформація подана стисло і абстрактно. Об'єктивність висловлення обумовлена конструкцією «*And I want to be clear*». Доказом логічності та узагальненості є речення, що слідує попередньому. Президент не тільки підтверджує свої слова фактом, а ще й проектує свою позицію і на інших партнерів, що у свою чергу впливає на слухачів.

Крім цього, максимальне наближення політичного дискурсу до хорошої літературної мови з урахуванням вимог толерантності забезпечується, окрім названих якостей, такими якостями, як правильність, контактність, ефективність.

Сила політика також проявляється у використанні стратегії «**риторичного переконання**», яке досягається за рахунок використання риторичних питань, перерахування та паралельних конструкцій. Риторичні запитання є багато вживаним елементом політичних дискурсів. Загальноприйнятий зміст риторичного питання відрізняється від прагматичного змісту виступу за допомогою якого оратор переслідує власні прагматичні та політичні цілі. Таке питання чітке, воно підводить аудиторію до думки, яка висловлюється або передбачається. Це є хорошою методикою, оскільки вона дозволяє оратору переконати аудиторію у своїх аргументах посилаючись на загальні знання.

Виходячи з визначення риторичного питання, можна стверджувати, що це вид висловлювання, непрямий акт мовлення, який часто з'являється в публічному дискурсі, у різних промовах і висловлювання, звернені безпосередньо до аудиторії. Це питання ставиться радше для того, щоб підкреслити точку зору ніж для отримання відповіді, оскільки відповідь була б очевидною і, отже, зайвою.

Часто використовують риторичні запитання, щоб підкреслити рефлексію. Це може бути фраза, яка має спонукати до роздумів або змусити аудиторію проаналізувати все самотужки. Такі запитання часто використовуються для того, щоб представити тему, яка буде розглянута пізніше в промові. Риторичні запитання часто набувають форми доказів або звернень до громадськості [52**Error! Reference source not found.**].

Who in the Lord's name does Putin think gives him the right to declare new so-called countries on territory that belonged to his neighbors[53]?

I've also spoken with Defense Secretary Austin and Chairman of the Joint Chiefs, General Milley, about preparations for additional moves should they become necessary to protect our NATO Allies and support the greatest military Alliance in the history of the world — NATO[52]. У цих двох прикладах ми можемо спостерігати стратегію, до якої вдається Дональд Трапи. У

першому - він підсилює свою промову за допомогою риторичного запитання, у другому ми бачимо використання перерахування і паралельну конструкцію. Президент таким чином намагається підвищити значимість проробленої роботи і покращити свій авторитет у очах слухачів.

У своїй промові до народу Росії Володимир Зеленський також використовує риторичні питання. Наведені нижче цитати особливо сильні, оскільки Зеленський показує абсурдність звинувачень Путіна, спираючись на свій особистий досвід. У другій цитаті він швидко ставить не менше десяти риторичних запитань.

... Но разве может поддерживать нацизм народ, который за победу над нацизмом отдал больше восьми миллионов жизней? Как могут быть нацистом я? ... Как можно ненавидеть культуру? Любую культуру?

Вам говорили, что я прикажу наступать на Донбасс, стрелять и бомбить без вопросов. Хотя вопросы есть, и очень простые: СТРЕЛЯТЬ В КОГО? ЧТО БОМБИТЬ? Донецк, в котором я бывал десятки раз? Видел лица, глаза? Артема, по которой я гулял с друзьями. Донбасс-Арену, где болел с местными за наших украинских пацанов на Евро? ... Луганск? Дом, где живет мать моего лучшего друга? Место, где похоронен отец моего лучшего друга?.. За что вы будете воевать? И с кем [53]? Основна функція порядку слів – здійснення певного комунікативного завдання. Який говорить, будуючи свою мову, виділяє ті чи інші компоненти повідомлення за допомогою інверсії. Цілісності аналізу при концентрації інформації сприяє включення до речення ускладнюючих елементів. Це можуть бути відокремлені прикметникові та дієприкметникові обороти, уточнення, вступні та вставні конструкції.

Інверсія досить активно використовується політиками для акцентування уваги аудиторії слухачів та подолання монотонності мови. На перше місце у реченні часто виноситься обставина місця або часу.

in front of a tank with a rifle standing a 30-year-old woman there — I mean, talk about what happened in Tiananmen Square; that's Tiananmen Square squared..[64] Після обставини місця «*in front of a tank with a rifle*» спікер використав інверсію перемістивши підмет на друге місце після присудка.

Досить типовим для мови політиків є використання складового союзу *not ... but (not merely ... but)* в якому посилення другого компонента фрази досягається за рахунок заперечення або применшення першого.

they will pay a steep price for doing so — not only from the sanctions that we and our allies will impose on Russia, but the moral outrage that the rest of the world will visit upon them [55].

It's not only the government, NGOs, and volunteers, but also local governments [54].

courage and strength that has inspired not only Ukrainians but the entire world [63]. За допомогою такої конструкції Джо Байден не применшував значення перших компонентів, але навпаки розширював важливість перших за допомогою других.

Повторення це ще один важливий стилістичний засіб, який використовується у промовах на воєнну тематику. Він спрямований на те, щоб висвітлити незамінність теми, яку вони висловлюють, для ведення війни [52].

It was a message about the power — the power of faith, the power of resilience, and the power of the people [51]. Це промова Джо Байдена, яка відбувалась у Польщі 2022. У ній промовець неодноразово повторює слово «*power*», щоб наголосити на головному концепті повідомлення.

Its hallmarks are familiar ones: contempt for the rule of law, contempt for democratic freedom, contempt for the truth itself [51]. Повторення може бути також у формах анафори, алітерації та паралелізму. Анафора передбачає повторення того самого слова (слів) на початку послідовних речень або фраз, щоб забезпечити наголос, підкреслити стиль, виразність або шарм. Анафора є потужним риторичним засобом для заохочення аудиторії та звернення до неї емоцій аудиторії.

Repeatedly, he asserted, “We have no interest in war.” Guaranteed he would not move.

Repeatedly saying he would not invade Ukraine.

Repeatedly saying Russian troops along the border were there for “training” — all 180,000 of them[51]. Анафора «repeatedly» є прислівником, що передає емоційний настрій і забарвлення промови. Вона використовується для підсилення ефекту. Тобто, анафора була використана президентом з метою наголосити на значущості повторювальності події. Байден використовує такий спосіб, щоб вплинути на почуття слухачів. Це робиться для того, щоб закріпити у слухачів ідею, тим самим маніпулювати людською свідомістю .

Функція алітерації у промовах полягає в тому, щоб привернути увагу та запам'ятатися аудиторії. Рекламисти та політики часто використовують алітерацію для крилатих фраз, гасел і джінглів. Президент США Барак Обама використав кілька алітеративних фраз у своїй промові на меморіальній службі у Форт-Худі в 2009 році. По-перше, він назвав армію США «*finest fighting force the world has ever known*», і продовжив, описавши їхню роботу в «*different, distant and difficult places*».

Паралелізм, вживання слів, фрази, речення або речення, які є подібні за структурою, звучанням чи значенням, використовується для виведення основного повідомлення на перший план. Його ефект зрозумілий у тому сенсі, що він дозволяє оратору показати ідею, образ, або стосунки, а також

для залучення слухача. Зв'язок між паралелізмом і політичними промовами полягає в тому, що політики спираються на мовні конфігурації, тобто лінгвістичний арсенал з метою отримання та досягнення їхніх цілей.

It was always about naked aggression, about Putin's desire for empire by any means necessary — by bullying Russia's neighbors through coercion and corruption, by changing borders by force, and, ultimately, by choosing a war without a cause[53]. У двох прикладах паралелізм використовується для демонстрації доказів і підсилення доведення.

Також Зеленський використовує складну синтаксичну конструкцію – симплоку. Це є повторення слова або фрази на початку послідовних речень або пунктів і повторення іншого слова або фрази в кінці тих самих речень або пунктів. Насправді, цитата нижче є абсолютно блискучою комбінацією гіпофори, триколону та симплока.

Кто от этого страдает больше всего? Люди. Кто этого не хочет больше всего? Люди. Кто может этого не допустить? Люди. Есть ли эти люди среди вас? Я уверен [40].

Отже, повторення, у вигляді анафори, паралелізму чи алітерації, використовується з метою закладання ідеї в підсвідомість аудиторії, щоб вплинути на її думки та дії. Воєначальники використовують його, щоб досягти бажаного ефекту – зробити військові промови незабутніми. Риторичні запитання розгортаються, щоб підвищити обізнаність і спонукати аудиторію до розумової активності. Це автоматично підвищує свідомість людей до поточної ситуації та переконує їх у тому, що позиція спікера варта уваги.

Структура речення, притаманних сучасному політичному дискурсу, включає однорідні члени, які грають значну роль (підсилюють виразність, доступність, ефективність промови). Синтаксична рівність, що виражають

творчі конструкції, зазвичай призводить і до семантичного прирівнювання. За визначенням, однорідні члени повинні бути одного роду, при побудові ряду однорідних членів враховують єдність класифікаційної ознаки. Члени низки повинні належати до одного рівня узагальнення.

Текст, що відноситься за стилем до політичного дискурсу, має граматичні специфічні особливості. Контактність мови визначається дотриманням правила встановлення та підтримки контакту зі слухачем. Комунікативний контакт дає можливість впливати на слухачів та допомагає досягти необхідного ефекту. Засобом контакту є дієслівні форми, які мають висловити спільну думку оратора і слухачів. Дієслова можуть мати різне значення, наприклад, кваліфікуючий напрямок висловлювання.

2.3 Риторичні особливості політичних промов на тему війни

Слова мають силу формувати думки, змінювати свідомість і впливати на поведінку. Слова, які люди використовують для передачі своїх думок, відкривають їхній внутрішній світ сенсу світам їхньої аудиторії.

Одна з найчастіших технік, яку політики використовують під час виступів це техніка перефразування. Вона залежить від повторного тлумачення подій шляхом створення іншої точки зору. Слова використовуються для зміни змісту чи сенсу та для зміни усвідомлення будь-чого (Wilimzig, Nielsen, 2017), наприклад, усвідомлення поняття війни, що пов'язане зі смертю та руйнуванням, може бути переосмислено як спосіб отримати свободу та незалежність або щоб забезпечити майбутнє нового покоління. Таким чином, перефразування дозволяє лідерам і політикам помістити зміст ситуації в нову рамку. Переформатування допомагає лідерам впоратися з запереченнями, змінити перспективу проблеми, змусити людей реагувати по-іншому та повернути довіру громадськості (Zulkifli, 2015) [69].

But we emerged anew in the great battle for freedom: a battle between democracy and autocracy, between liberty and repression, between a rules-based order and one governed by brute force[51]. Це одних яскравих прикладів як Джо Байден використовує перефразування. Він не використовує пряме поняття війни, але описує це як батл. Саме поняття містить в собі героїчний контекст. Війна зазвичай асоціюється зі смертю і горем, а батл асоціюється з сміливими лицарями. Таким чином перефразовуючи саме поняття, Джо Байден надає своєму висловленню привабливості і поетичності. Також замість того, щоб точно описувати опозиційні сторони у війні, він перефразовує дві правлячі держави як «*democracy*» та «*autocracy*», політику у цих державах як «*a rules-based order*» та «*governed by brute force*» та стиль політики як «*liberty*» «*repression*».

Частотні вступні слова, що вказують на порядок перерахування інформації: first, firstly, first of all, for a start, in the first place then, at first, second, next та інші.

First of all, there's no doubt that when a major nuclear power attacks and invades another country that the world is going to respond and markets are going to respond all over the world [51].

Then came in the air raids, followed by tanks and troops rolling in[52].

And second, we have to fight the corruption coming from the Kremlin to give the Russian people a fair chance[51]. За допомогою частотних вступних слів Джо Байден структурує свою промову. Це приєє кращому розумінню, допомагає утримати увагу аудиторії та слугує утвердженням аргументативності думки. Така контактність мови визначається дотриманням правила встановлення та підтримки контакту зі слухачем. Комунікативний контакт дає можливість впливати на слухачів та допомагає досягти необхідного ефекту.

Для встановлення контакту з аудиторією використовуються також:

- вступні конструкції, що містять звернення до слухачів і є своєрідним закликком до концептуальної солідаризації; *Thank you, thank you, thank you. Please, **if you have a seat, be seated.** If you don't, come up on stage [51].*
- конструкції з додатковим з'ясовним, що мають додаткові оцінні відтінки; *And history shows this is the task of our time, the task of this generation[60].*
- спонукальні речення, що закликають слухачів до певних дій. ***Let's remember:** The hammer blow that brought down the Berlin Wall, the might that lifted the Iron Curtain were not the words of a single leader[51].*

Займенники є незамінним інструментом переконання у військовому політичному дискурсі завдяки їхній здатності підкреслювати значення та

маніпулювати ним. Накагтве зауважує, що незважаючи на те, що займенники не передають значення в тій мірі, як слова змісту, які надають значення реченню, вони можуть змінити значення або розуміння речення або навіть сприйняття мовця залежно від того, як вони вживаються. Займенники також вказують на стосунки між мовцем і слухачем або між мовцем і певною ситуацією. Займенники можуть встановити дистанцію між мовцем і слухачами або ситуацією або висловити солідарність і єдність [74].

Having lost children myself — I know that's no solace to the people who've lost family [51]. У цій промові Байден прирівнює себе до своїх слухачів, щоб більше втертися в довіру аудиторії та виказати свою емпатію до подій, що відбувається. За допомогою зворотного займенника президент показує свою релевантність. Мета висловлювання потрапити у категорію «свої», а не «чужі».

Yesterday, I met with the troops that are serving alongside our Polish allies to bolster NATO's frontline defenses [51] *I saw tears in many of the mothers' eyes as I embraced them* [51]. Тут була використана тактика презентації. Цей дискурс має за мету подати себе у хорошому світлі. У першому прикладі продемонструвати результати проробленої роботи, у другому – показати небайдужість до ситуації.

Отже, для встановлення контакту з аудиторією використовуються вступні конструкції, що містять звернення до слухачів і є своєрідним закликом до концептуальної солідаризації; конструкції з додатковим поясненням, що мають додаткові оцінні відтінки; спонукальні речення, що закликають слухачів до певних дій.

Риторичний засіб, до якого часто вдаються політики - перефразування. У першу чергу цей прийом слугує для зміни змісту чи сенсу. А також це хитрий хід, щоб приховати правду, або ж виставити її у

вигідну для політика світлі. Таким чином, політичні лідери «підганяють» зміст ситуації в нову рамку

РОЗДІЛ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ ДЖОЗЕФА БАЙДЕНА

3.1. Синтаксичні особливості промов Джозефа Байдена

До синтаксичних особливостей належать використання простих синтаксичних конструкцій, складносурядних та складнопідрядних речень, однорідних членів речення, анафори, паралелізму, риторичних питань, анадиплосис та рідкісне використання синтаксичних повторень,.

Синтаксис можна вважати одним з головних утворюючих одиниць початкової мовної дії. Значення синтаксичних структур для будь-якого типу висловлювання важко переоцінити. Речення є головною синтаксичною одиницею. Саме завдяки йому – його структурі, довжині, завершеності - можна встановити відмінність між усною та письмовою промовою [43].

Якщо розглядати промови Джозефа Байдена з позиції синтаксису, насамперед, варто зазначити, що президенту Сполучених Штатів властиво часте вживання простих синтаксичних конструкцій. Зазвичай це короткі неускладнені речення.

We're the one that modernized it. We've done more than anybody else. But guess what? We stopped investing in ourselves. We stopped investing in ourselves...[56]they cause more chaos and engage in more aggression. They keep moving. And the costs, the threats to America and the world keep rising. We can't let this happen [57]. Це прості речення з невеликою кількістю додатків та другорядних членів речення. Це робить його мову доволі чіткою і зрозумілою. По причині, що смислові речення так швидко закінчуються, аудиторія може швидко не втомлюватися і зосереджуватися на спікері.

Частіше Джо Байден використовує прості речення, але з однорідними присудками, підметами або іншими другорядними членами речення :

Sometimes we will speak softly and carry a large Javelin [58].It will ensure

a steady flow of weapons and equipment into Ukraine over the next few weeks[58].*And my hope is and my expectation is Congress would move and act quickly*[58]. У першому прикладі Джо Байден використовує однорідні додатки, а у другому - однорідні підмети. У обох випадках однорідні члени поєднані між собою сполучником сурядності «and».

Неодноразово президент використовує також і складносурядні речення, що робить його мову більш рішучою і лаконічною.

they're going to pay their fair share of the costs as well, but we have to do this [57].*I was in Normandy, and I went up afterwards with the — to the cemetery* [56]. За допомогою таких конструкцій президенту вдається послідовно виголошувати свої думки і де потрібно змінити траєкторію пояснень на протилежну.

Проте, найчастіше у промовах Джозефа Байдена фігурують складнопідрядні речення з невеликою кількістю другорядних членів речення:

Today, the United States is announcing that we intend to provide an additional \$500 million to the Ukrainian government [58].*It brings these countries together in ways that they cooperate closely economically*[56].*There was Rosie the Riveter — who I actually got to meet, quite frankly, before she passed away — and a lot of people who, in fact, kept the — kept it going*[65]. Зазвичай складнопідрядні поєднані сполучниками підрядності, такими як «that», «who». Він використовує цей тип речень частіше, ніж прості та складні речення оскільки це дає йому змогу об'єднати кілька ідей у реченні, дотримуючись чіткості та інформативності речень.

Наступна характерна риса, що стосується особливостей політичного дискурсу Джо Байдена, - це рідкісне синтаксичне повторення, яке представлено у його виступах анафоричними конструкціями та наповнене паралелізмом. За допомогою цих конструкцій політику вдається виділяти найбільш значущі частини речення, додаючи їм експресивності та глибини:

We're so much bigger than that. We're so much better than that [59]. *It'd be a different world. It'd be a different circumstance* [57]. У цих прикладах ми бачимо як Джо Байден вдається до анафори, яка виражена комбінацією підмета та присудка.

The American people are united. Europe is united. The transatlantic community is united. Our political parties in this country are united. The entire free world is united [60]. Наступний приклад демонструє використання паралелізму. Головна мета використання такого стилістичного засобу - для підсилення доведення своєї думки.

It's also going to help schools and hospitals open. It's going to allow pensions and social support to be paid to the Ukrainian people so they have something — something in their pocket. It's also going to provide critical resources to address food shortages around the globe[57]. У промовах американський президент за допомогою риторичних запитань вказує власну позицію, що дає змогу виступам виглядати дуже органічно: *Where in God's name is it written that the United States can no longer be a leading manufacturer in the world?*[56] *Who in the Lord's name does Putin think gives him the right to declare new so-called countries on territory that belonged to his neighbors* [53]? Джо Байден також рідко вдається до інверсії. Більшість речень має прямий порядок слів, що говорить про його прямолінійність та бажання чітко, без втрати сенсу, донести свою думку до слухачів. За цією ж причини в текстах промов американського президента складно знайти речення, що зазнали транспозиції. Транспозиція тут зустрічається в основному в формі риторичних питань.

Попри те, що у промовах було помічено анадиплосис (прийом, при якому одне або кілька слів повторюються таким чином, що останнє слово або фраза першої частини відрізка мови повторюється на початку наступної частини): *The Battle of Kyiv was a historic victory for the Ukrainians. It was a*

victory for freedom, won by the Ukrainian people... [58], все ж таки Джозефу Байдену не властиво часте його використання.

Завдяки використанню оповідальних речень, президент чітко формулює свої висловлювання та декларує цілі своєї адміністрації. Оскільки оратор у більшості випадків робить звіт про пророблену роботу, або відповідає на запитання, все, що йому потрібно зробити, це дати своїй аудиторії всю необхідну їм інформацію про його адміністрування. Нижче наведено деякі витяги: *I think he is focused on trying to convince the world that he has the ability to change the dynamics in Europe in a way that he cannot*[55]. *But the fact remains: Russian troops currently have Ukraine surrounded — from Belarus, along the Russian border with Ukraine, to the Black Sea in the south — and all of its border*[55]. Значно рідше трапляються наказові типи речень, але Джо Байден не звертається до аудиторії прямо. Він включає себе до своїх рекомендацій також: *We must also not let our guard down in our fight against COVID-19 at home and abroad*[57]. *You got to admit, you have — must be amazed at the courage of this country*[58]. Спікер використовує такий тип речень для привернення уваги та щоб стимулювати інтерес слухачів.

Таким чином, особливість дискурсу Джозефа Байдена з точки зору синтаксису полягає в тому, що його висловлювання мають конкретний змістовний характер.

Стилістичні засоби використовуються президентом як додаткові прийоми посилення думки. Однак його мова не рясніє стилістичними прийомами, вони використовуються лише у певних місцях, де треба особливо посилити виразність висловлювання. У промовах Джо Байден використовує більше простих складнопідрядних речень, що неперевантажені додатковими членами речення. У реченнях переважає прямий порядок слів і рідко зустрічається інверсія. Транспозиція

зустрічається в формі риторичного питання. У промовах переважає оповідальні типи речення з рідким використанням імперативу.

3.2. Метафори

Процес метафоризації є одним із шляхів смислового розвитку, суть якого полягає в розширенні сенсу слова за рахунок появи у нього переносних значень і посилення експресивних. Необхідно відзначити той факт, що метафоризація є динамічним процесом, вона перетворює в динамічне положення інформацію про світ, також, в цьому процесі беруть участь первісне значення і асоціативне уявлення. (порахувати – який тип – чому)

Застосування метафори у політичних промовах Джо Байдена не є рідкістю, адже це допомагає йому вплинути на емоційний стан слухача: *And unity is not some pie in the sky dream, it's a practical step to getting the things we have to get done as a country get done together*[61]. Байден використовує метафоричне висловлювання «*pie in the sky dream*». Ця метафора має чіткий символічний образ. Вона додає промові колоритності.

Байден вдається до метафори "маяка", що вже стала традиційним чином у політичному дискурсі. *I believe at our best, America is a beacon for the globe*[62]. Цей засіб вираження служить елементом детермінації американського населення.

Президент Сполучених Штатів неодноразово використовував персоніфікацію.

Putin's savagery that tried to seize Ukraine's capital and wipe out Ukraine's government [58]. Путінська жорстокість набуває властивостей фізичної особи, що може здійснити «заміри» та «стерти» з лиця землі столицю України.

Whoever you are, wherever you live, whatever you believe, that should not — that should make your blood run cold [63]. У цьому реченні Байден оживляє кров і за його словами вона може бігти.

Aggression will not win. Threats will not win[57]. Агресія і погрози персоніфікуються у живу істоту, яка бере участь у змаганнях. Таким абстрактним і неживим поняттям як «*savagery*», «*blood*», «*aggression*», «*threats*» були надані властивості живої природи, зокрема людських поведінкових рис. Байден використовує такий прийом, щоб у першому випадку виразити причину і основне джерело несправедливої війни, а також дати свою оцінку щодо ситуації, що відбувається на теренах України, та у другому випадку, щоб апелювати до почуттів слухачів. Метафори являються образними поняттями. Ці поняття легко актуалізуються за допомогою різних елементів контексту, та є протиставлені один одному в цьому сенсі доповнюючи одночасно. Варто відзначити, що вони були утворенні на власній інтерпретації розуміння ситуації.

З іншого боку, спікер вдається до використання онтологічних метафор. Вони говорять про те, як розглядати щось абстрактне так, ніби воно є чимось конкретним. Розглянемо наступний приклад: *Every day, Ukrainians pay with their lives, and they fight along*[61]. *...rule-based order is under attack by those who wish to tear it down or distort it for their own political advantage*[65]. *Their appetite for power continues to grow*[64]. У даному випадку абстрактне поняття “lives” “order” “appetite” перетворилось у конкретне поняття, що асоціюється з платою, тобто виступає у ролі цінності, що можна фізично виміряти та річчю, над якою можна легко здійснити фізичну дію. Іншими словами, об’єкти володіють антропоморфними властивостями.

We’re also continuing to ratchet up the pressure on Putin and further isolate Russia on the world stage[58.] У зазначеній вище метафорі Байден поєднуються спільні ознаки одного явища. Ця семантична двоплановість стає доповненням і формує сюжетну картину в уяві слухачів. Також вона є уособлення конкретних дій, які були згадані у промові.

Наступний приклад є номінативною метафорою Дієслово « erase» є позначенням дії, яка відбувається не у прямому значенні.

A permanent member of the United Nations Security Council invaded its neighbor, attempted to erase a sovereign state from the map[66]. Президент у своїх промовах не одноразово поєднує двопланові речі. Ці всі метафори виконують різні функції.

Наприклад, такі як: «*in a critical window now of time*» - функція найменування(- говорячи про критичний час у вигляді фізичного об'єкта – вікна); «*the frontlines of freedom*» - декоративна функція (свобода виступає описовою ознакою лінії фронту); «*democracy remains humanity's greatest instrument*» - оцінна функція (розкриття поняття демократії як найкращого людського інструменту;); «*in the flow of equipment to Ukraine*» - найменування (рух спорядження для України виступає у образі течії. Вживанні слова у переносному значенні сформувались на підставі подібності, аналогії);«*from the bottom of my heart: to say thank you*» - описова функція (опис місця як передача емоційного контексту. Можна припустити, що у даному випадку Байден припускається поетичності);

Отже, метафора(зазначити який тип) є дуже потужним і важливим і ефективним інструментом у промовах Байдена, оскільки асмерикансьей політик не лише доносить свої думкаи, але й висловлює своє розуміння політичної ситуації, транслює проблемні політичні питання, переконує а інколи маніпулюю емоціями, ідеями та поведінкою слухачів, а також транслює американські цінності. Джо Байден використовує численні метафори у своїх промовах однак тип використаної метафори залежить від цілі, яку він намагається досягти. Таким чином, його виступ містить онтологічні метафори, персоніфікації, та різні двопланові, які виконують різні функції. У більшості випадків, метафори використовуються, щоб

впливати почуттів слухачів, тому у переважній більшості метафори мають образний або символічний характер.

3.3. Фразеологізми

Фразеологізми в політичному мовленні виконують різні функції. По-перше, вони дають образність і жвавість мовлення, створюють так званий «ефект зворотного зв'язку» з аудиторією. Фразеологічні одиниці допомагають впливати на слухачів, певною мірою маніпулювати ними; вони приваблюють слухачів яскравістю, виразністю, чіткістю вираження емоційної експресивності.

Фразеологічні вислови, як засоби виразності, сприяють конкретизації думки висловлюючи при цьому свою емоційну оцінку.

Політики, вдаючись до використання цих тропів, можуть приховано висловлювати своє ставлення до певної події чи явища та озвучити свої цілі та плани.

У своїй промові чинний американський президент кілька разів згадав фразеологізм, яка через кілька годин після випуску набула скандального характеру та спровокувала широкий резонанс – “He will pay a price”. З аналізу цього судження випливає, що вона не тільки носить провокаційний та епатажний характер, а й є прямою загрозою.

Крім цього, у стенограмі промови президента спостерігається стійкий вираз “to say the least”.

A big part of the reason they've been able to keep on fighting and to make this war a strategic failure for Russia is because the united states, together with our allies and partners, have had their back[56]. Фразеологізм «*have had their back*» є фразеологічним зрощенням. Байден використовує ці вирази, щоб отримати підтримку та довіру як населення, так і інших політиків.

Make it possible for them to have a shot[56]. Це є приклад вільним словосполученням; у цьому випадку слова не втрачають сенсу навіть, якщо вони не використовуються разом. Президент використовує такий фразеологізм, щоб подати команду політичного устрою у хорошому світлі,

так як вони підготували закон про підтримку України, що допомагатиме країні захистити себе.

Зустрічаємо у публічних виступах Джо Байдена використання фразеологізмів робить мову привабливішою, приховуючи її буквальне значення:

but this is a democracy and you've got to find a sweet spot where you have enough people willing to move in a direction that gets us a long way down the road» [61] Наступні фразеологізми вжиті підчас політичної промови: *And the atrocities that the Russians are engaging in are just beyond the pale [66]. Today, all — all the world's most advanced chips are made overseas. But the events of the past few years have proven beyond a doubt that America's security should never be held hostage to events overseas — not a pandemic, not a war, not the politics of — ambition, or other countries [56]* вказують не тільки почуття самого мовця, а ще дає оцінку. Якщо поведінка когось «beyond the pale», це неприйнятно: тобто це поведінка за межами дозволеного. Використання цієї конструкції робить висловлювання більш емоційне, що створює ефект тривоги, глибокої стривоженості за майбутнє сусідньої держави. Для того, щоб поділитися своїм переконаннями Байден використовує фразу «beyond a doubt», що означає «абсолютно точно». Таким чином фразеологічні зрощення залучають слухача до аналізу, а також несуть свою емоційну оцінку.

Щоб підкреслити сміливість українського народу і наголосити на важливості роботи американських працівників Байден використовує наступні фрази: *so, the brave people of Ukraine, including the many civilians who have taken up arms to defend their country, deserve every ounce of credit for pushing back the Russian assault and frustrating Putin's desire to dominate Ukraine[51]. so these weapons, touched by the hands — your hands — are in the hands of Ukrainian heroes, making a significant difference. And that's something each and every day you could and should be proud of[51].* У першому випадку

фразеологічна єдність «take up» сприймається як похвала українського народу, тобто президент сполучених штатів непрямо висловлює своє ставлення. Подібно він відкликається про американських громадян, наголошуючи на значущості їхньої роботи. Такий прийом використовується, щоб заручитись підтримкою аудиторії, а також щоб підняти дух народу, мотивувати і мобілізувати їх до дії.

They should be willing to work with us to have a tax code that is actually one that works and everybody pays their fair share[57]. Спікер використовує вільне фразеологічне сполучення «pays their fair share», щоб наголосити на справедливості і важливості виконання обов'язків. Ця конструкція слугує спонуканням та підбадьоренням на плідну працю.

Finally, we're going to continue to deliver critical support to Ukraine. We must also not let our guard down in our fight against covid-19 at home and abroad[59]. «not let our guard down» має яскравий, виразний характер, така конструкція робить мову більш колоритнішою. Військова тематика абсолютно підходить по контексту до згаданої вище проблеми. Своєю чіткістю вираження емоційності, легко вести аудиторію у потрібне спікеру русло.

Отже, проаналізувавши вживання фразеологічні одиниці, ми прийшли до висновку, що Джозеф Байден у свої промовах найчастіше використовує фразеологічні зрощення, а також вільні фразеологічні сполучення. Головна мета вживання фразеологічних одиниць полягає у впливі на аудиторію, маніпулюванні свідомості населенням, спонукання до дії, налагодження тіснішого зв'язку між політиком і аудиторією, а також щоб дати приховану суб'єктивну оцінку.

3.4. Гіперболи

Гіпербола – це літературний засіб виразності. Зазвичай, цей прийом застосовується із єдиною метою - звернути увагу слухача на представлену ситуацію чи деякі її властивості і створити у слухача спотворене, перебільшене уявлення про цю ситуацію чи її властивості. Висловлювання гіперболічного характеру – це потужне знаряддя переконання у політичних виступах, використовуване для того, щоб підкреслити серйозність ситуації, актуалізувати необхідність вчинення будь-якої дії, критикувати позицію чи дії політичного опонента і подати у вигідному світлі свою партію або політичний курс [17].

Таким чином, у промові політиків гіпербола може використовуватися як засіб переконання, тобто виконувати персуазивну функцію, яка, на думку Е. Маттієлло, є найбільш значущою для політичної риторики з її яскраво вираженою аргументативністю. Здатність перебільшення модифікувати думки, знання, почуття та відносини може використовуватись оратором для вирішення певних комунікативних завдань, наприклад, для переконання цільової аудиторії у правильності його позиції з будь-якого питання.

У травні 2022 року під час виступу президент Байдена щодо допомоги Україні в галузі безпеки характеризував пророблену роботу у місцевому штаті Алабама щодо виготовлення зброї для допомоги українській армії.

And all of a sudden, it dawned on me: You're doing it. You really are doing it. You're making a gigantic difference for these poor sons of guns who are under such enormous, enormous pressure and firepower[56]. Попри те, що українські війська справді є під надзвичайним тиском, США не єдина держава, що допомагає Україні у війні з Росією. Тому стверджувати, що американські працівники допомагають зробити гігантські зміни щодо війни в Україні є перебільшенням.

The Armed Forces of the United States of America is going to continue to be the best-armed, most capable fighting force in the history of the world[56]Якщо вірити словам Джо Байдена, американська армія найкраща за будь-яку іншу, що існує чи існувала на теренах землі. Зважаючи на той факт, що перевірити ці дані неможливо, висловлення президента можна вважати перебільшенням. Ця гіпербола є не стільки фактом як суб'єктивною думкою, яка впливає на слухача і розкриває позицію президента до самого висловлювання.

У своїх промовах Джо Байден доволі часто використовує слово та його похідні, яке найчастіше зустрічається у гіперболічних висловлюваннях – «best».

We have the best workers, the most competent employees, the best science in the world[56]За допомогою перебільшення спікер передає своє емоційне ставлення до подій та ситуацій, що склалась у світі, при цьому ступінь розмаїття між гіперболічним висловлюванням та реальним станом справ залежить від даних, якими оперує президент.

Таку ж аналогію можна навести і у висловленні:

It's perfectly manicured, and the headstones are all the same[56]. Джо Байден ділився враженнями про зброю, яку виробляє американська військова промисловість. Поняття «perfect» може відрізнитися від ситуації, що складається. Такий тип стратегії використаний Байденом, щоб, у першу чергу, підбадьорити працівників, по – друге, подати ситуацію, яка сталася за його правління, у вигідному світлі.

That support is moving with unprecedented speed[59]. Використання описової гіперболи «unprecedented speed» робить висловлення більш експресивним та переконливим. Байден за допомогою цього тропу хотів підкреслити ефективність свого правління і представити себе з позитивної позиції .

Ефективність гіперболи як інструмента переконання у політиці значною мірою залежить від умов мовної ситуації, що детермінують доречність вживання даного прийому, і особистості того, хто говорить. Використання політиком гіпербол, семантично та ситуаційно співвідносних з його професійною компетенцією та сферою діяльності, сприяє успішнішому прийняттю перебільшуючих виразів, зміст яких сприймається слухачами як правильне та/або відповідне дійсності. У деяких висловлюваннях гіперболи настільки вправно вбудовані в комунікативний контекст, що можуть сприйматися буквально. У політичному дискурсі взаємодія перебільшення з іншими риторичними прийомами (аналогією, алітерацією, анафорою, градацією) робить висловлення більш експресивним та переконливим.

У деяких випадках позитивні-оціночні гіперболи спільно з лексичними засобами можуть створювати контекстуальний ефект узагальнення, що дозволяє надати більшу переконливість заявам спікера. Важливу роль реалізації функції гіперболи у політичному дискурсі грає її евокативність, тобто здатність викликати певні уявлення, в рамках яких об'єкт гіперболічної репрезентації набуває властивостей, що значно відрізняються від його реальних характеристик у кількісному, а іноді й якісному відношенні. Здебільшого такий тип гіпербол і використаний президентом у його промовах.

3.5. Порівняльна характеристика словосполучень та лексем у промовах Джо Байдена

Болючою темою для багатьох українців стали висловлювання багатьох світових політиків щодо ситуації в Україні у лютому 2022. Напочатку більшість європейських держав не визнавали події, що трапилися на теренах України. Вони використовували такі слова як «збройний конфлікт» або ж «спецоперацію», що на думку багатьох громадян України применшувало значимість подій та не відповідало дійсності.

Конфлікт — це боротьба між озброєними військами. Війна — це ворожнеча до інших сторін, офіційно оприлюднена урядами/державами. Конфлікти є частиною війни, хоча не в кожній війні відбувається справжній конфлікт, і не кожен конфлікт пов'язаний з війною.

Конфлікт/збройний конфлікт: коли збройна сила використовується організованим учасником проти іншого організованого учасника або проти цивільних осіб, що призводить до принаймні 25 смертей, пов'язаних з бойовими діями, протягом одного календарного року. Визначення включає три види конфлікту:

- Конфлікт на основі держави відбувається між двома державами (міждержавний конфлікт) або між однією державою та однією чи кількома групами повстанців (громадянський конфлікт)
- Недержавний конфлікт ведеться між двома організованими озброєними гравцями, серед яких жоден не є урядом держави
- Одностороннє насильство вчиняється організованою озброєною групою, або збройними силами держави, або озброєною групою, проти цивільних осіб[60]

Лише за перший місяць війни за словами президента України Володимира Зеленського загинуло 1300 військових, 147 дітей та більше ніж 3500 цивільних(цифра не точна так, як ще ведуться розслідування і під час дослідження не вся територія України є деокупованою)[76]. Згідно статистики такі дані значно перевищують кількість жертв, які припадають на збройний конфлікт.

Нами було прийнято рішення про дослідження цієї дилеми у промовах президента Сполучених Штатів Америки Джозефа Байдена, який є представником однієї з найсильніших держав на світовій арені.

Було проаналізовано 16 заяв, 8 дзвінків, 9 промов та 6 оголошень виголошених президентом з 24 лютого 2022 року.

Події, що розгорталися на території України, промовець описував за допомогою таких комбінацій слів:

- this unprovoked and unjustified attack by Russian military forces,*
- the conflict with Russia in Ukraine,*
- naked aggression,*
- Russia's escalation of attacks,*
- Russian occupation,*
- Russia's unprovoked, unjustified, and unconscionable war on Ukraine,*
- Russia's horrific assault,*
- military activities,*
- Putin's immoral, unethical attacks,*
- Russia's full-scale invasion* та інші

На Рисунку 3.1 зображено порівняльну характеристику використання словосполучень, які описують та детермінують ситуацію в Україні на думку президента Америки. Найчастіше Байден використовував такі словосполучення як «Russian aggression» 15 разів(двічі було вжито підсилювальне слово «brutal») та «Putin's war» 14 разів. На другому місці фрази «Russian war» та «Military conflict», їх промовець використав 9 і 8

разів відповідно. Третє місце розділили такі словосполучення як «Putin's aggression» «Russian invasion». Цими описовими словами Джо Байден скористався по 6 разів кожне. На останньому місці – «Russian attack». Кількість разів згаданої фрази у промовах дорівнює 5.

Також президент використовував такі словосполучення для опису подій:

«premeditated attack», «needless conflict and avert human suffering», «unusual and extraordinary threat», «appalling devastation and horror», «Putin's war machine», «Putin's depraved onslaught», «Putin's savagery», «Putin's brutality», «Russian advances», «Russia's malign activities».

Якщо ми розглянемо використання детермінуючих іменників статистика відповідна: (Рис 3.2)

- War - 32
- Aggression - 31
- Conflict - 19
- Invasion - 12
- Attack - 9
- Activity - 3
- Action - 2
- Assault - 2
- Onslaught - 2
- Brutality 2

Також Джо Байден згадуючи про війну в Україні використовував такі лексеми як «escalation», «occupation», «abuse», «threat», «devastation», «horror», «cruelty», «atrocities», «savagery».

Прикметники також вказують ставлення мовця до певних речей, тому що вони несуть в собі оцінну функцію. У своїх промовах президент

характеризував події такими лексемами «*unprovoked*», «*unjustified*», «*unconscionable*», «*aggressive*», «*horrific*», «*unacceptable*», «*devastating*», «*unyielding*», «*appalling*», «*immoral*», «*unethical*», «*depraved*», «*brutal*», «*unjust*», «*bloody*».

На Рис 3.3 зображено графік найбільш вживаних Джо Байденом прикметників: «*unprovoked*» - 9; «*unjustified*» - 8; «*unconscionable*» - 5; «*unyielding*» - 2; «*brutal*» - 6.

З цієї порівняльної класифікації можна визначити, що президент Сполучених Штатів Америки схилився до думки, що дії, що відбувалися на теренах України, являються війною або ж агресією Росії. Пропри це, Джо Байден все ж таки не одноразово використовував описовий іменник «конфлікт». Незважаючи на це, позиція лідера Америки була досить прямолінійною, так як ще 23 лютого (за тихоокеанієвським часом, 24 лютого за східно-європейським) Джо Байден розцінював дії Росії як повномасштабне вторгнення на територію сусідньої суверенної держави.

ВИСНОВКИ

Політичний дискурс є певним видом практичної мовної діяльності, що структурований певними текстами. Саме йому притаманний: смисловий зв'язок між концептами політики, базовими абстракціями і метафорами, специфічний словник, типові контексти слововживання та побудови суджень. Політичний дискурс – це цілий комплекс відносин між соціумом та індивідом. Політичний текст містить знакову інформацію та екстралінгвістичну інформацію.

У побудові політичних промов немає універсальних правил, вони змінюються залежно від цілей, теми і завдань. Проаналізувавши підходи до тлумачення та класифікації політичного дискурсу ми дійшли висновку, що науковці класифікують за наявністю фразеологізмів, метафор, а також за різними функціями.

Щоб досягнути успішності і зацікавленості від слухачів потрібно заздалегідь підготувати текст. Індивідуальні особливості оратора відбиваються у побудові його плану та композиції. Політичний Текст, що за своїм стилем відноситься до політичного дискурсу, містить граматичні та лексичні особливості. Політик під час промови слідкує за реакцією та поведінкою аудиторії. Це допомагає йому зрозуміти, що найбільше хвилює людей. Контактність мови визначається дотриманням правила встановлення та підтримки контакту зі слухачем. Комунікативний контакт дає можливість впливати на слухачів та допомагає досягти необхідного ефекту. Адже політик має на меті не лише передати певний зміст, а також підштовхувати слухачів до відповідних рішень, впливати на їхню волю та почуття, переконати, закликати до певних дій. Засобом контакту є дієслівні форми, які мають висловити спільну думку оратора і слухачів. Дієслова можуть мати різне значення, наприклад, кваліфікуючий напрямок висловлювання.

Для встановлення контакту з аудиторією використовуються також: вступні конструкції, що містять звернення до слухачів і є своєрідним закликом до концептуальної солідаризації; конструкції з додатковим з'ясовним, що мають додаткові оцінні відтінки; спонукальні речення, що закликають слухачів до певних дій.

Структура речення, притаманних сучасному політичному дискурсу, включає однорідні члени, які грають значну роль (підсилюють виразність, доступність, ефективність промови). Синтаксична рівність, що виражають творчі конструкції, зазвичай призводить і до семантичного прирівнювання. За визначенням, однорідні члени повинні бути одного роду, при побудові ряду однорідних членів враховують єдність класифікаційної ознаки. Члени низки повинні належати до одного рівня узагальнення.

Були проаналізовані лінгвальні засоби політичного дискурсу щодо війни в Україні. Дискурс Джозефа Байдена має конкретний змістовний характер. Для посилення думки Байден використовує стилістичні засоби. Їх політик вживає тільки для посилення виразності думки. У риторичних питаннях зустрічається транспозиція, але здебільшого у реченнях переважає прямий порядок слів. У промовах здебільшого оповідальні типи речень та рідке використання імперативу.

Було виокремлено та проаналізовано метафори, порівняння, фразеологізми та гіперболи у промовах Джо Байдена. Часто він вдається до використання метафор. У переважній більшості це онтологічні метафори, персоніфікації, та різні двопланові метафоричні висловлення, які виконують різні функції. Їх президент використовує, щоб впливати почуттів слухачів.

Було класифіковано типи художніх засобів використаних у промовах. Найчастіше промовець використовує фразеологічні зрощення, а також вільні фразеологічні сполучення. Цілі використання таких лексичних засобів маніпулюванні свідомості населенням, полягає у впливі на

аудиторію, налагодження тіснішого зв'язку між політиком і аудиторією, спонукання до дії, а також щоб представити приховану суб'єктивну оцінку.

У промовах Джо Байдена гіперболи настільки вправно вбудовані в комунікативний контекст, що можуть сприйматися буквально. Це робить промову більш експресивною та переконливою. Контекстуальний ефект узагальнення утворений гіперболою спільно з лексичними засобами, до якого Байден вдається неодноразово, надає більшу переконливість заявам президента. Також у промовах спікера об'єкт гіперболічної репрезентації набуває властивостей, що значно відрізняються від його реальних характеристик у кількісному, а іноді й якісному відношенні.

Здійснена порівняльна характеристика виявляє позицію президента Сполучених Штатів Америки щодо ситуації на теренах України. Розглянуто синтаксичні особливості та синонімічні ряди вживання лексичної одиниці «війна». Її він детермінізму як «війна Путіна» та «російська агресія». Позиція лідера Америки є прямолінійною, тому що Джо Байден ще у перший день війни визнав повномасштабне вторгнення Росії на територію сусідньої суверенної держави України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: навчальний посібник. Київ: Академія, 2004. 343 с.
2. Белова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. Іноземна філологія. Київ : КНУ імені Т. Шевченка, 2002. Вип. 32. С. 11–14.
3. Вознесенська О. Політичний текст і електоральна поведінка населення. Соціальна психологія. 2004. № 5 (7). С. 79-89.
4. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретикометодологічний аналіз: монографія. Київ: НАДУ, 2009. 392 с.
5. Дегтярьова Т. Особливості жіночого мовлення в гендерному аспекті (на матеріалі англійської, української та російської мов). Вісник СумДУ. 2004. № 1 (60). С. 46-52.
6. Долгих В. П. Політичний дискурс: походження та зміст поняття. Грані. 2002. № 6. С. 121-125.
7. Звернення Президента України до росіян. Нова Доба. URL: <https://novadoba.kiev.ua/2022/02/24/10078> (дата звернення: 27.09.2022).
8. Клименко І. М. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2012. Вип. 8. С. 84– 90.
9. Кльось С. Семантичні особливості функціонування фразеологізмів у політичному дискурсі (на основі промов діячів англійською мовою). Молодь і ринок 2012. № 1. С. 106– 110.
10. Коваль І.О. Президентський дискурс: сутність, структура, функції, цілі. Стратегічні пріоритети. 2012. № 3 (24). С. 158–163.

11. Лаврентій М. О. Жанрово-стилістичний аналіз політичних дебатів (на прикладі вітчизняних ток-шоу). Архів кваліфікаційних робіт. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/9620> (дата звернення: 09.11.2022).
12. Падалка О. В. Політична промова та її просодичні характеристики. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2012. № 6. С. 66–69.
13. Петренко В. Особливості визначення політичної мови. Політичний менеджмент. 2007 № 2. С. 16 – 24.
14. Рікер П. Навколо політики. К. : «Дух і літера», 1995. 334 с.
15. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка : монографія. К. : Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
16. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці. Сер. : Філологія. Мовознавство. 2014. Т. 221, Вип. 209. С. 89–93.
17. Торанова Є. Жертви війни в Україні: скільки загинуло та поранено мирних жителів внаслідок за пів року війни з Росією. delo.ua. URL: <https://delo.ua/society/zertvi-viini-v-ukrayini-skilki-zaginulo-ta-poraneno-mirnix-ziteliv-vnaslidok-za-piv-roku-viini-z-rosijeyu-403074/> (дата звернення: 29.09.2022).
18. Фролова І.Є. Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англomовному дискурсі : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Харків, 2015. 508 с
19. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації / Ю.Хабермас: пер. Л. Ситниченко // Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – С. 84-90.)

- 20.Худолій А.О. Semantic-cognitive Analysis of the Concept Ukraine in Speeches of B. Obama (2014). Cognitive Studies. Etudes Cognitives. Institute of Slavic Studies, PAS, University of Silesia and The Slavic Foundation, 2016. Vol. 16. P.153-163.
21. Худолій А.О. Політичні стереотипи у геостратегії США: монографія. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2009. 148 с.
- 22.Щедрова Г. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник. І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 396 с..
23. Ярош Я. Політична конкуренція парламентських партій : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. доктора. політ. наук: 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Львівський. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2019. 40 с.
- 24.Александров Д.Н. Риторика : учебное пособие. М. : Флинта : Наука, 2002. 624 с.
25. Бакумова Е. В. Взаимопонимание в политическом дискурсе и метафора. Культура взаимопонимания и взаимопонимание культур. Воронеж, 2004. С. 130-135.
26. Баранов А Н. Введение в прикладную лингвистику: учебное пособие. Москва: Эдиториал УРСС, 2011. 360 с.
- 27.Будаев Э. В., Чудинов А. П. Зарубежная политическая лингвистика. М., 2008. 248 с.
28. Введенская Л. А. Культура речи. Серия «Учебники, учебные пособия». Ростов н/Д: Феникс, 2001. 448 с.
- 29.Гончарова В. В. РЕАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МЕТАФОРЫ «ЛЮБОВЬ» В БРИТАНСКОЙ ПОЭЗИИ. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/333603522.pdf> (дата звернення: 28.09.2022).

30. Григорьева О.Н. Публицистический функциональный стиль и литературная норма. Программы курсов по специализации «Язык СМИ». М.: МГУ, 2000. 220 с.
31. Дедушкина Т.А. Жанровое пространство политического дискурса. *Studia Linguistica*, 2011. Вып. 5. С. 472-477.
32. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. *Политическая наука. Политический дискурс: история и современные исследования*. М., 2002. № 3. С. 32–43.
33. Дмитриева Ю.П. Коллективизм как ценностная составляющая социального управления в России (историко-философский аспект). *Университетские чтения – 2015. Материалы научно-методических чтений ПГЛУ*. Пятигорск: ПГЛУ, 2015. С. 61-67.
34. Зигманн Ж.В. Структура современного политического дискурса: Речевые жанры и речевые стратегии: дисс. ... канд. филол. наук. М., 2003. 239 с.
35. Иванов С.В. политический дискурс как разновидность институционального дискурса. *Альманах современной науки и образования*. 2008. № 8-1. С. 74-77.
36. Ильин М. В. Слова и смыслы. Опыт описания ключевых политических понятий. М., 1997. 432 с.
37. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. Москва: Эксмо, 2000. 864 с.
38. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
39. Кубрякова Е. С. Текст и его понимание. *Русский текст*. 2004. № 2. С. 18–27.

40. Никишина Т.И. Функции политического дискурса как основные пути манипуляции политическим сознанием: учебник. Саранск, 2012. 590 с.
41. Соловьева Е.А. Управление интернет-пространством в условиях информационного противоборства. Правовая политика и правовая жизнь. 2010. № 1. С. 150-156.
42. Соснин А.В. (2017). Когнитивная метафора как средство формирования концепта. Историческая и социально-образовательная мысль, 9 (1-1), 156-163.
43. Стилистика современного английского языка: учебное пособие для студентов учреждений высшего профессионального образования, обучающихся по направлению подготовки "Филология". Фил. фак. Санкт-Петербургского гос. ун-та. – М., фак. СПбГУ, 2013. - 271 с.; ISBN 978-5-8465-1008-1
44. Толпыгина О.А. Дискурс и дискурс-анализ в политической науке. Политическая наука. Москва, 2002. №3. С. 59-65.
45. Ухванова-Шмыгова И. Ф. Каузальный анализ политического текста. Методология исследования политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов: сб. науч. тр. Минск, 1998. Вып. 1. С. 45–52.
46. Паршин П. Б. Понятие идиополитического дискурса и методологические основания политической лингвистики / П. Б. Паршин. – М. : Наука, 1999. – 165 с.
47. Чекменев Д. Функции общественно-политического дискурса. URL: <https://upload.pgu.ru/iblock/d67/39.pdf> (дата звернения: 21.09.2022).
48. Чернявская В. Е. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия: учебное пособие. Москва: Флинта: Наука, 2006. 136 с.

- 49.Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. М.: ИТДГК «Гнозис», 2004. 214 с.
- 50.
- 51.Biden J. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/26/remarks-by-president-biden-on-the-united-efforts-of-the-free-world-to-support-the-people-of-ukraine/> (date of access: 09.11.2022).
52. Biden J. Remarks by President Biden on Russia's Unprovoked and Unjustified Attack on Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/24/remarks-by-president-biden-on-russias-unprovoked-and-unjustified-attack-on-ukraine> (date of access: 09.11.2022).
53. Biden J. Remarks by President Biden Announcing Response to Russian Actions in Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/22/remarks-by-president-biden-announcing-response-to-russian-actions-in-ukraine/> (date of access: 09.11.2022).
54. Biden J. Remarks by President Biden and President Andrzej Duda of Poland in Briefing on the Humanitarian Efforts for Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/25/remarks-by-president-biden-and-president-andrzej-duda-of-poland-in-briefing-on-the-humanitarian-efforts-for-ukraine/> (date of access: 09.11.2022).
55. Biden J. Remarks by President Biden Providing an Update on Russia and Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/18/remarks-by-president-biden->

- providing-an-update-on-russia-and-ukraine-2/ (date of access: 09.11.2022).
56. Biden J. Remarks by President Biden on the Security Assistance to Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/05/03/remarks-by-president-biden-on-the-security-assistance-to-ukraine/> (date of access: 09.11.2022).
57. Biden J. Remarks by President Biden on the Request to Congress for Additional Funding to Support Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/04/28/remarks-by-president-biden-on-the-request-to-congress-for-additional-funding-to-support-ukraine/> (date of access: 09.11.2022).
58. Biden J. Remarks By President Biden Providing an Update on Russia and Ukraine. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/04/21/remarks-by-president-biden-providing-an-update-on-russia-and-ukraine-3/> (date of access: 09.11.2022).
59. Biden J. Remarks by President Biden at Pardoning of the National Turkey. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/11/21/remarks-by-president-biden-at-pardoning-of-the-national-turkey/> (date of access: 09.11.2022).
60. Biden J. Remarks by President Biden on America's Place in the World. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/> (date of access: 09.11.2022).
61. Biden J. Remarks by President Biden in Press Conference. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/11/09/remarks-by-president-biden-in-press-conference-8/> (date of access: 09.11.2022).

62. Biden J. Remarks by President Biden on the Continued Battle for the Soul of the Nation. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/09/01/remarks-by-president-biden-on-the-continued-battle-for-the-soul-of-the-nation/> (date of access: 09.11.2022).
63. Biden J. Remarks by President Biden Before the 77th Session of the United Nations General Assembly. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/09/21/remarks-by-president-biden-before-the-77th-session-of-the-united-nations-general-assembly/> (date of access: 09.11.2022).
64. Biden J. Remarks By President Biden at Signing of S. 3522, the “Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act Of 2022”. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/05/09/remarks-by-president-biden-at-signing-of-s-3522-the-ukraine-democracy-defense-lend-lease-act-of-2022/> (date of access: 09.11.2022).
65. Biden J. Remarks by President Biden Before the 77th Session of the United Nations General Assembly. *The White House*. URL: <https://ua.usembassy.gov/remarks-by-president-biden-before-the-77th-session-of-the-united-nations-general-assembly/> (date of access: 09.11.2022).
66. Biden J. Statement of President Joe Biden on the United Nations General Assembly Vote Condemning Russia’s Illegal Attempts to Annex Ukrainian Territory. *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/12/statement-of-president-joe-biden-on-the-united-nations-general-assembly-vote-condemning-russias-illegal-attempts-to-annex-ukrainian-territory/> (date of access: 09.11.2022).
67. Biden J. Remarks on United States Security Assistance to Ukraine Outside Orion, Alabama. *The White House*. URL:

- <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-united-states-security-assistance-ukraine-outside-orion-alabama> (date of access: 09.11.2022).
68. Dijk T. A. van. Discourse and Manipulation. Discourse & Society. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: Sage Publications, 2006. Vol. 17 (3). P. 359- 383.
69. Dr Reham Khalifa. Verbal Repetition in Neuro-Linguistic Programming with Special Reference to the Political Speeches of Egyptian and American Leaders. Bulletin of the Faculty of Arts. 2009. Vol. 79, no. 4. P. 87–117. URL:
https://jarts.journals.ekb.eg/article_81649_2f5daf09bfe39a3d69f59226e92827e0.pdf (date of access: 15.09.2022).
70. Golubeva T.M. Hyperbole as a Persuasion Tool in Political Discourse (The Case of British Politicians' Speech). Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 2. Yazykoznanie [Science Journal of Volgograd State University. Linguistics], 2019, vol. 18, no. 3, pp. 195-205. (in Russian). DOI: <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2019.3.16>
71. Graber D. Political Languages. Handbook of Political Communication. Beverly Hills and London: Sage Publications, 1991.
72. Harris Z. S. Discourse analysis: A sample text. Language. 1992. Vol. 28. P. 474–494.
73. Ifesinachi N.-E. G. Delineating the Language Features of War Speeches. English Literature and Language Review. 2018. Vol. 4, no. 8. P. 123–130.
74. Nakaggwe, L. (2012). The persuasive power of personal pronouns in Barrack Obama's Rhetoric. Unpublished Paper Prepared by the Department of Education and Public Programmes, John F. Kennedy Presidential Library and Museum.
75. Rhetorical question in political speeches. Repozytorium. URL:
[https://repozytorium.ur.edu.pl/bitstream/handle/item/2981/Streszczenie%](https://repozytorium.ur.edu.pl/bitstream/handle/item/2981/Streszczenie%20pytania%20retoryczne%20w%20mowy%20polityczne)

20rozprawy%20w%20języku%20angielskim.pdf?sequence=3&isAllowed=y(date of access: 17.11.2022)WHAT IS CONFLICT & WAR?.

URL: <https://www.savethechildren.org.uk/what-we-do/conflict-war> (date of access: 29.09.2022).

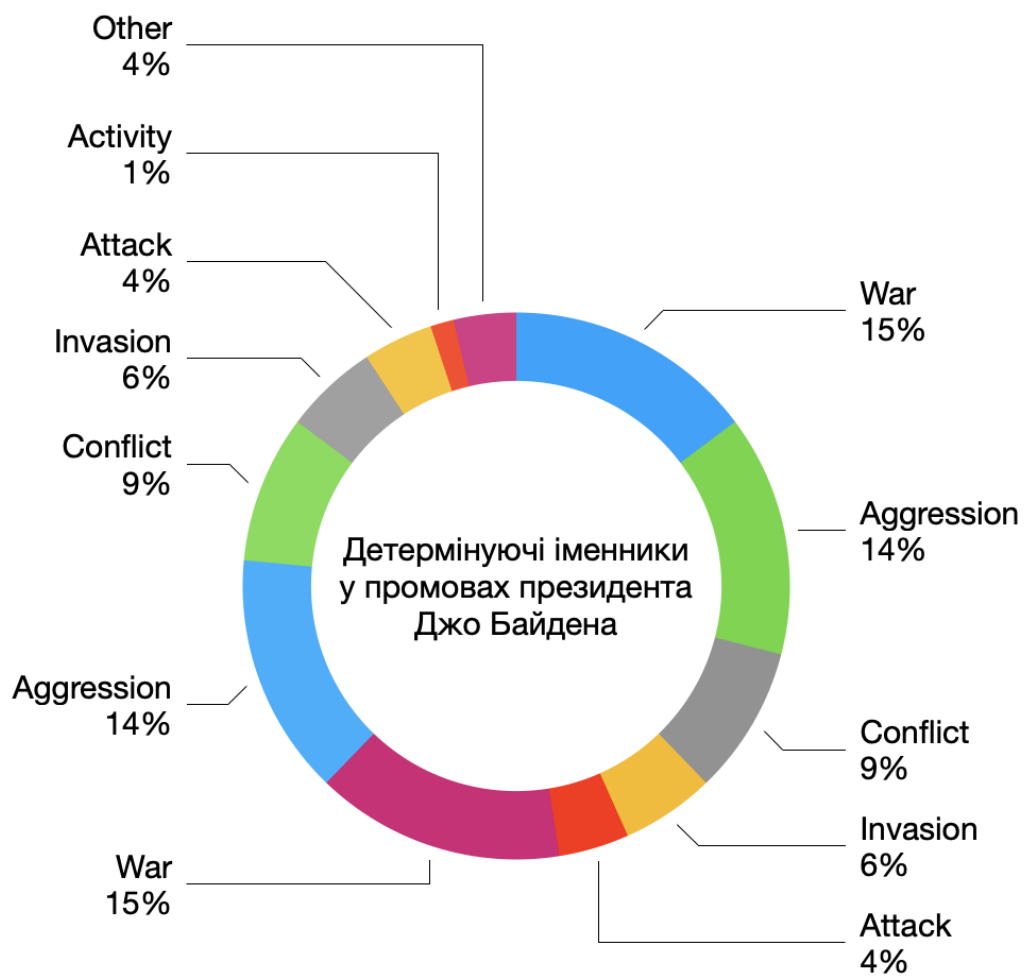
76. WHAT IS CONFLICT & WAR?. URL: <https://www.savethechildren.org.uk/what-we-do/conflict-war> (date of access: 29.09.2022).

77. Wodak R. Pragmatics and Critical Discourse Analysis. A cross-disciplinary inquiry. URL: <http://www.benjamins.com>

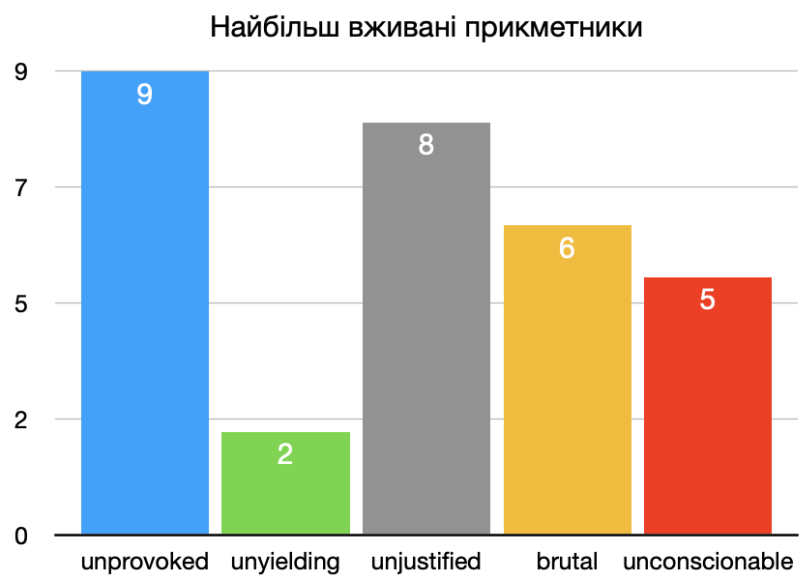
ДОДАТКИ

«Рисунок 3.1 Графік словосполучень використаних Джо Байденом»

«Рисунок 3.2 Детермінуючі іменники у промовах президента Джо Байдена»

«Рисунок 3.3 Найбільш вживані прикметники у промовах Джо Байдена»